

Schoolbrede beloningsysteem bs. 't Mozaïek.

Meesterstuk in het kader van de opleiding M SEN

Naam: Harriet Puijn
Leerroute: Gedragsspecialist (2008/2011)
Begeleid door: Mevr. Reumkens

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg Sittard

Voorwoord

Ieder kind komt op de wereld met een eigen karakter, eigen temperament en met eigen mogelijkheden. Ieder kind wil zich graag ontwikkelen, doet dit op zijn eigen manier en in zijn eigen tempo. Daarin onderscheidt het zich van anderen en in de weg die het bewandelt. Ieder kind is anders en valt niet te vergelijken met een ander kind. Maar voor ieder kind is het belangrijk dat het gelukkig is en gewaardeerd wordt om wie het is. Zo kan een kind het beste tot ontplooiing komen. Kinderen moeten kunnen zijn wie ze zijn. Laat een kind uniek zijn!

"Samen sterk, voor kwaliteit"

Deze missie van basisschool 't Mozaïek is geformuleerd op grond van de volgende kernwaarden:

Veiligheid

Een fijne, prettige omgeving, waar mensen elkaar respectvol benaderen en waarin iedereen kans krijgt zichzelf te ontwikkelen.

Structuur

Een duidelijke, transparante organisatie met heldere en vastgelegde afspraken.

Afstemming

Het aansluiten op de huidige ontwikkelingsfase van het individu.

Ambitie

Het gaan voor het maximaal haalbare.

Mijn onderwerp is in eerste instantie tot stand gekomen door mijn eigen nieuwsgierigheid, kennis en ervaring met betrekking tot ons schoolbrede beloningssysteem. Ik vroeg me af of dit wel een goed systeem was, kijkend naar kinderen met en zonder gedragsproblemen, met in het achterhoofd houdend de inclusiegedachte. Persoonlijk ben ik iemand die zo goed mogelijk wilt afstemmen op kinderen, zoals hierboven beschreven wordt, elk kind is naar mijn inziens uniek!

Daarna ben ik in gesprek gegaan met de Intern begeleider, leerkrachten en directie van basisschool't Mozaïek. Ik vond het belangrijk om bij mijn onderzoek zoveel mogelijk participanten te betrekken, zodat het in samenspraak kon worden uitgevoerd. Tevens was het belangrijk dat het onderzoek aansloot bij onze school, de populatie kinderen en niet te vergeten de leerkrachten op de werkvloer, want dat zijn de professionals die elke dag werken met deze kinderen.

Tot slot wil ik mij graag richten tot de mensen die mij geholpen hebben bij dit onderzoek. Bedankt voor jullie hulp en inzet, vooral toen ik het om persoonlijke redenen (gezondheidsklachten) even moeilijk had. Door jullie vond ik mijn kracht en enthousiasme terug! Mijn dank gaat uit naar:

- 🧩 Alle collega's van basisschool 't Mozaïek
- 🧩 Leerlingen van de groep 3 t/m 8
- 🧩 Management team: Hetty Belgers, Jan v. Espen en Pieta Schilder
- 🧩 Critical friend: Melissa Jeurinck
- 🧩 LOL-begeleider Mayke Reumkens
- 🧩 Opleidingscoördinator Bert van Geffen.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	blz. 4
2. Vraagstelling onderzoek	blz. 5 & 6
3. Verantwoording van de vraagstelling	blz. 7 & 8
4. Onderzoeksstrategie en theoretisch kader	
4.1 Wat verstaan we nu precies onder het begrip: gedragsproblemen?	blz. 9
4.2 De toegepaste gedragstherapie	blz. 10 t/m 11
4.3 Algemene uitwerking op groepsniveau.	blz. 11 t/m 12
4.4 Inclusie	blz. 12 & 13
4.5 Toelichting op keuzes en vooronderstellingen	blz. 14
5. Methode	
5.1 Doelgroep	blz. 15 & 16
5.2 Deelvragen	blz. 16
5.3 Onderzoeksplanning	blz. 17
5.4 Dataverzameling en data-analyse	blz. 17 t/m 20
6. Resultaten	
6.1 Deelvragen	blz. 21 t/m 29
6.2 Interpretatie van de resultaten	
6.2.1 Betrouwbaarheid	blz. 29 & 30
6.2.2 Validiteit	blz. 31
7. Conclusies en aanbevelingen	blz. 32 t/m 34
8. Discussie en reflectie	
8.1 Discussie	blz. 35 & 36
8.2 Reflectie	blz. 36 t/m 38
9. Samenvatting	blz. 39
10. Literatuurlijst	blz. 40
11. Bijlagen	blz. 41 t/m 63

1. Inleiding

Mijn onderzoeksvraag is tot stand gekomen door in gesprek te gaan met de Intern begeleider, leerkrachten en directie van basisschool 't Mozaïek. Vanuit onze school kwamen de vragen: *Is dit schoolbrede beloningsysteem wat we nu hanteren goed afgestemd op onze kinderen? Wat is nu eigenlijk het effect, in vergelijking met een paar jaar geleden? Is het beloningsysteem wel uniform? Zijn we tevreden met dit systeem en is het werkbaar in elke klas?*

Niet ieder kind is hetzelfde. Met deze gedachte wilde ik, samen met collega's en kinderen, onderzoeken of het beloningsysteem een meerwaarde is voor basisschool 't Mozaïek. Het hierboven omschreven onderwerp is op basisschool 't Mozaïek actueel, omdat we het beloningsysteem elke dag in alle klassen hanteren. We hadden ons eigenlijk nooit eerder verdiept in deze manier van 'straffen en belonen' en daarom leek het ons een uitdaging om dit te gaan onderzoeken.

Kijkend naar mijn eigen leerproces, ben ik zeer tevreden over de uitvoering van mijn onderzoek. Mijn leer- en aandachtspunt is: *het formuleren van de juiste onderzoeksvraag*. Naar mijn mening ben ik hier te lang in blijven hangen, waardoor mijn onderzoek stagneerde. Hierdoor verdween ook mijn motivatie. Ik realiseer me nu, waarom mensen zeggen dat dit het moeilijkste onderdeel is van 'onderzoek doen'. Zolang je geen goede onderzoeksvraag hebt, kom je niet verder. Ik ben blij zelf het initiatief genomen te hebben om hulp te zoeken, te brainstormen met mijn critical friends en LOL-begeleidster, waardoor mijn onderzoeksvraag uiteindelijk helder werd en ik mijn enthousiasme en onderzoekende houding terugkreeg. De volgende eigenschappen hebben bijgedragen tot een onderzoekende houding:

- *Openstaan voor feedback en er zelf om vragen*
- *Leergierig*
- *Enthousiast en nieuwsgierig*
- *Doorzettingsvermogen (kijkende naar persoonlijke omstandigheden)*
- *Flexibel*
- *Meerdere bronnen – inzichten raadplegen*
- *Objectief blijven, ondanks persoonlijke mening en ervaring*
- *Zelfreflectie, doel voor ogen houden*
- *Betrokkenheid, andere mensen motiveren*
- *Creatief (vragenlijsten)*

In het eerste hoofdstuk van mijn onderzoek ga ik in op de belangrijkste vraag: *de onderzoeksvraag*. In het daaropvolgende hoofdstuk 3, komt de verantwoording van de vraagstelling aan bod. Mijn onderzoeksvraag ga ik operationaliseren. Ik geef de nieuws waarde en belang van het onderzoek weer, praktische en maatschappelijke- en theoretische relevantie en licht mijn optimale opbrengst toe. Hoofdstuk 4 bestaat uit de onderzoeksstrategie en het theoretisch kader. Hierbij komt ook de inclusiegedachte naar voren. In hoofdstuk 5 beschrijf ik de methode, de manier waarop ik het onderzoek uitvoer. Dit is een groot hoofdstuk, zodoende ik dit heb opgedeeld. In hoofdstuk 6 beschrijf ik de resultaten van het onderzoek per deelvraag. Daarna komen we aan in hoofdstuk 7, de conclusies en aanbevelingen. Het laatste hoofdstuk, geeft de discussie en reflectie weer. Er volgt een samenvatting, dat als doel heeft dat iemand die niet het hele onderzoek wilt lezen, toch een goede indruk krijgt van mijn onderzoek. Alle hoofdstukken heb ik daarin beknopt samengevat. De literatuur die ik bestudeerd heb voor mijn onderzoek kunt u bekijken in de literatuurlijst. In de bijlage vindt u de resterende resultaten, die ik niet allemaal in mijn onderzoek kon wegzetten.

2. Vraagstelling onderzoek

De belangrijkste vraag waar mijn onderzoek antwoord op zou moeten gaan geven is:

Wat is de ervaring van het schoolbrede beloningsysteem op leerlingen van bs 't Mozaïek, kijkend naar de discrepantie tussen leerlingen met en zonder gedragsproblemen?

Mijn onderzoeksvraag is tot stand gekomen door in gesprek te gaan met de Intern begeleiders, leerkrachten en directie van basisschool 't Mozaïek. Ik vind het belangrijk om bij mijn onderzoek zoveel mogelijk participanten te betrekken, zodat het in samenspraak kan worden uitgevoerd. Tevens is het belangrijk dat het onderzoek aansluit bij onze school, de populatie kinderen en niet te vergeten de leerkrachten op de werkvloer, want dat zijn de professionals die elke dag werken met deze kinderen.

Niet ieder kind is hetzelfde. Met deze gedachte wil ik, samen met collega's, ouders en kinderen, onderzoeken of het beloningsysteem een meerwaarde is voor basisschool 't Mozaïek. Vanuit onze school kwamen dan ook de volgende vragen: *Is dit beloningsysteem wat we nu hanteren goed afgestemd op onze kinderen? Wat is nu eigenlijk het effect, in vergelijking met een paar jaar geleden? Is het beloningsysteem wel uniform? Zijn we tevreden met dit systeem en is het werkbaar in elke klas?* Op school zijn we erg veel bezig met zorgleerlingen. Het gedragsaspect komt hierbij vaak aan bod. We zoeken handvaten om het gedrag op school zo goed mogelijk te corrigeren en belonen!

Het hierboven omschreven onderwerp is op basisschool 't Mozaïek actueel, omdat we het beloningsysteem elke dag in alle klassen hanteren. We hebben ons eigenlijk nooit verdiept in deze manier van 'straffen en belonen' en daarom lijkt het ons een uitdaging om dit te gaan onderzoeken. Tevens vinden wij structuur in een doorgaande lijn erg belangrijk op school. Dit roept dan ook meerdere deelvragen op. Dit zal in de komende hoofdstukken worden uitgewerkt.

Mijn onderzoeksvraag is concreet en boeiend, omdat het 'leeft' bij ons op school. In de praktijk kan ik mijn vraag gaan onderzoeken. Denkend hierbij aan observaties van leerkrachten, bestaande diagnoses en/of het formulier 'zorgleerlingen' wat wij in het verleden hebben gebruikt op school. Het effect kan tevens gemeten worden bij de kinderen zelf. Ook kan ik ouders gaan betrekken bij mijn onderzoek. Hoe kijken zij tegen het beloningsysteem aan? Merken ze wat voor effect het heeft op hun kinderen?

Het ideale antwoord op mijn onderzoeksvraag zou zijn dat we inderdaad een uniform beloningsysteem hebben op school en dat het een positief effect heeft op het gedrag van zowel kinderen met, als zonder gedragsproblemen. Tevens is het interessant om erachter te komen hoe we bij het beloningsysteem omgaan met kinderen die wel of geen gedragsproblemen vertonen. Dit is nooit eerder ter sprake gekomen in ons team. Ik heb er bewust voor gekozen om te kijken wat het effect is tussen kinderen met / zonder gedragsproblemen, omdat ik vanuit mijn opleiding kennis heb opgedaan omtrent de 'inclusiegedachte'.

Mijn onderzoek kan voortbouwen op het beloningsysteem wat in elke klas gehanteerd wordt. De opzet van de 3 'bolletjes' is schoolbreed gelijk. Ik weet dat er draagvlak is bij de collega's om te gaan onderzoeken hoe hiermee in elke klas wordt omgegaan. Het is natuurlijk belangrijk dat het in grote lijnen gelijk loopt. Structuur is voor onze kinderen erg belangrijk. Ons beloningsysteem is nooit eerder uitgewerkt op papier met concrete afspraken en regels. Tevens is er nooit specifiek onderzocht wat het effect is geweest op het gedrag van de kinderen voor en na het invoeren van het beloningsysteem. Wel kan ik nu naar ongeveer 5 jaar voortbouwen op de ervaringen van leerkrachten, ouders en kinderen.

In de literatuur is nog niet veel te vinden over schoolbrede beloningssystemen. Er is nog niet veel over bekend, omdat een beloningsysteem vaak toegepast is op een bepaalde school, populatie kinderen of vaak afgewisseld wordt om het interessant voor leerlingen te houden. Tevens is het zo dat scholen of klassen vaak zelf een systeem bedenken en hierover weinig bekend is.

Mijn persoonlijke reden voor de keuze van deze onderzoeksvraag is, dat ik het zelf ook erg interessant vind, omdat we denken dat we op school een schoolbreed beloningsysteem hebben, maar is dit werkelijk zo? Zelf heb ik voor een bepaald gedeelte mijn eigen invulling gegeven aan het beloningsysteem, maar ik heb geen idee hoe andere collega's dit doen. Tevens wil ik er graag achterkomen wat het effect nu eigenlijk is op de kinderen. Ik hoor collega's zeggen dat het beloningsysteem in sommige klassen erg goed werkt en in andere groepen in mindere mate, hoe kan dat? Door het beloningsysteem nu ongeveer 5 jaar te gebruiken vraag ik me ook af of het wel aansluit bij de kinderen met gedragsproblemen? Houden ze zich niet aan de afspraken, dan gaat er een bolletje af, die ze tevens niet meer kunnen terugverdienen. Wat doet dat met een kind? Hoe kijken de kinderen eigenlijk zelf aan tegen dit beloningsysteem?

Tijdens mijn afstudeergesprek op de Pabo, vier jaar geleden, kwam het beloningsysteem ter sprake. Men heeft de Intern begeleider en mij hierover aan het denken gezet. Bij dit gesprek was een orthopedagoog aanwezig, die duidelijk een andere visie en kijk had op dit systeem. Dit heeft mij erg nieuwsgierig gemaakt. Zoals u hierboven kunt lezen leeft de onderzoeksvraag ook bij mezelf!

3. Verantwoording van de vraagstelling

Aanvankelijke vraagstelling:

Is het schoolbrede beloningssysteem wat we nu hanteren goed afgestemd op de kinderen van basisschool 't Mozaïek, of moet het bijgesteld worden?

Wat is het effect van het schoolbrede beloningssysteem op leerlingen van bs 't Mozaïek, kijkend naar de discrepantie tussen leerlingen met en zonder gedragsproblemen?

Helaas kan ik het effect van het schoolbrede beloningssysteem niet meten bij ons op school. Gegevens van Viseon gebruiken we pas 2 jaar. Dit is een VolgInstrument Sociaal- Emotionele Ontwikkeling. Ik kan bij de hier bovenstaande vraagstelling dus geen 0-meting doen, waardoor ik mijn vraagstelling moet aanpassen.

Definitieve vraagstelling:

Wat is de **ervaring** van het **schoolbrede beloningssysteem** op **leerlingen** van **bs 't Mozaïek**, kijkend naar de **discrepantie** tussen **leerlingen** met en zonder **gedragsproblemen**?

Operationalisering van de vraagstelling:

Ervaring: Ervaren, hetgeen men ervaren heeft, er tegen aankijkt. (bron: Dikke Van Dale)

Schoolbrede beloningssysteem: Een beloningssysteem die door heel basisschool 't Mozaïek zichtbaar terug te vinden is in de groepen 1 t/m 8. Het systeem bestaat uit een bolletjessysteem. Elk kind krijgt 3 bolletjes of picto's, bijvoorbeeld in de kleuren rood/oranje/groen. In de groepen 1 en 2 zijn dit 2 bolletjes. Deze bolletjes (picto's) en de naam van het kind zijn zichtbaar op het schoolbord. Houden de kinderen zich niet aan regels en afspraken die gelden op school of in de klas, dan gaat er een bolletje weg bij hun naam. 1 Bolletje weg is een waarschuwing, nog een bolletje weg is een consequentie, bijvoorbeeld straf. Alle bolletjes in stand houden kan een beloning zijn, denkend aan een stempel op de beloningskaart. Deze afspraken zijn *groepsafhankelijk*, want de leerlingen maken hierover zelf afspraken met de desbetreffende leerkracht.

Leerlingen: Kinderen in het primair basisonderwijs, in de leeftijd van 4 t/m 13 jaar.

Basisschool 't Mozaïek: Multiculturele basisschool met ongeveer 160 leerlingen, gelegen in de wijk 'Kitskensberg' te Roermond. Deze wijk wordt in moderne termen ook wel een 'aandachtswijk' genoemd. Visie van de school is: 'Samen sterk voor kwaliteit'.

Discrepantie: Verschil, tegenstrijdigheid. (bron: Dikke Van Dale)

Gedragsproblemen: Problematisch, moeilijk gedrag bij kinderen en jongeren. Gedrag dat opvoeders, leerkrachten, het kind zelf of andere kinderen als vervelend ervaren. Dit kan van *geexternaliseerde* of *geinternaliseerde* problematiek zijn (Jeninga, J. 2004). Deze kinderen zijn bekend bij de Intern begeleider op school en zijn vaak al ingebracht bij gesprekken of consultaties. Consultaties vinden een paar keer per jaar plaats met de externe instantie BCO. BCO onderwijsadvies is een landelijk erkend onderwijsadvies centrum.

Op de aspecten 'schoolbreed beloningssysteem' en de 'ervaring' daarvan van leerlingen met/zonder gedragsproblemen', zal ik het accent gaan leggen tijdens mijn onderzoek.

Belang van het onderzoek is, om erachter te komen hoe we op school omgaan met het schoolbreed beloningssysteem en wat de ervaring vanuit de kinderen nu eigenlijk is. We maken sinds ongeveer 5 jaar schoolbreed gebruik van dit beloningssysteem, maar dit staat nergens op papier of is nooit nader onderzocht. Na de invoering van het systeem roept het bij verschillende leerkrachten vragen op. Het beloningssysteem wordt elke dag in elke groep gebruikt en daarom is het de moeite waard om er tijd en energie in te steken om een antwoord te vinden op mijn onderzoeksvraag.

De relevantie van het onderzoek heeft niet alleen betrekking op de leerkrachten, maar is ook vooral gericht op de kinderen. Wat doet het beloningssysteem eigenlijk met de kinderen op school? Hoe gaan wij bij dit systeem om met kinderen die gedragsproblemen vertonen?

Ouders zullen ook betrokken worden bij dit onderzoek. De school weet dat het beloningssysteem ook bij ouders leeft. Vele ouders vragen na school aan hun kind hoeveel 'bolletjes' ze vandaag hadden. Sommige ouders nemen dit systeem ook thuis over. Daarentegen zijn er ook ouders die niet positief tegen dit systeem aankijken. Dit kwam wel eens ter sprake tijdens oudergesprekken.

Voor zover er bij mij bekend is, heb ik weinig theorie kunnen vinden rondom schoolbrede beloningssystemen. Is het eigenlijk wel verstandig om een schoolbreed beloningssysteem te hanteren? Wat zijn de voor- en tegenargumenten? Wat voor een theorieën zijn hier eigenlijk over? Hierbij zal de nadruk komen te liggen op straffen en belonen. Dit wil ik graag nader gaan onderzoeken.

Uit maatschappelijk oogpunt sluit mijn onderzoek aan bij de 'inclusiegedachte'. Het doel van inclusief onderwijs is om samen met ouders, volwassenen en kinderen binnen een school te werken aan een optimale en excellente leerervaring op cognitief en sociaal terrein. Onderwijs bereidt voor op een volwassenheid waarin zowel plaats is voor persoonlijk presteren als voor zaken als respect, invoelend vermogen, tolerantie, eerlijkheid en verantwoordelijkheid (www.inclusiefonderwijs.nl/visie)

Bij mijn onderzoek houdt ik ook rekening met kinderen met en zonder gedragsproblemen. Mijn inziens moet ieder kind zich fijn voelen bij het beloningssysteem bij ons op school.

Mijn optimale opbrengst van het onderzoek zou moeten zijn:

Een beloningssysteem dat in doorgaande lijn in elke groep van basisschool 't Mozaïek een positief effect heeft op het gedrag van alle leerlingen.

4. Onderzoeksstrategie en theoretisch kader

De functie van mijn onderzoek zal zich vooral richten op het 'vergelijken'. Vergelijkend onderzoek is een manier van onderzoek waarbij de onderzoeker twee (of meer) groepen of situaties met elkaar vergelijkt (Uit: F. van der Zee: *Kennisverwerving in de Empirische Wetenschappen, de methodologie van wetenschappelijk onderzoek*. BMOOO, Groningen, 2004.)

De vergelijking in mijn onderzoek zal zich toespitsen op kinderen *met* en *zonder* gedragsproblemen. Hoe kijken deze kinderen aan tegen het schoolbrede beloningssysteem, wat is hun eigen ervaring en wat is de discrepantie tussen de 'normale' leerlingen en leerlingen met 'gedragsproblemen'. Het einddoel wat ik hierbij wil bereiken, is een 'ontwerp' onderzoek. Naar mijn schoolteam toe wil ik uiteindelijk met advies komen, om tot actie over te gaan.

4.1 Wat verstaan we nu precies onder het begrip: gedragsproblemen?

Sommige auteurs hanteren de term 'sociaal-emotionele problemen', anderen spreken van 'psycho-sociale problemen' en weer anderen geven de voorkeur aan het woord 'gedragsproblemen'. Heel vaak gaat het om de beschrijving van een zelfde problematiek. Ligt de oorzaak van het problematisch functioneren vooral in de aanleg van het kind dan spreekt men van een *gedragsstoornis*. Ligt de oorzaak van de problematiek meer in de omgeving (opvoeding, school, buurt, traumatische ervaringen, enz) dan hanteert men de term *gedragsprobleem*. (Jeninga, J. , 2004)

Zowel sociale als emotionele problemen van kinderen manifesteren zich in hun gedrag, of anders gezegd, zijn af te leiden uit hun gedrag. Soms is de sociale en emotionele problematiek heel duidelijk te zien aan het gedrag van kinderen: ruzie, vechten, conflicten, brutaal. Soms is het moeilijker te zien: stil, teruggetrokken, depressief, angst. We spreken hier van *geëxternaliseerde* tegenover *geïnternaliseerde* problematiek.

Het gedrag dat het kind toont is in veel gevallen geen adequaat antwoord op wat in een bepaalde situatie aan gedrag gevraagd wordt. Het inadequate gedrag kan op termijn remmend zijn voor de (sociaal-emotionele) ontwikkeling. Zo zal een teruggetrokken, misschien depressief kind weinig sociale initiatieven nemen. Klasgenoten zullen het betreffende kind minder vragen mee te doen aan activiteiten. Hierdoor zal dit kind steeds minder sociale vaardigheden opdoen. En hierdoor nog meer in een isolement raken. Ook een agressieve leerling kan op een gegeven moment in een isolement geraken. Klasgenoten zullen uit angst met deze leerling spelen, maar uiteindelijk liever de omgang met hem vermijden. Door dit isolement doet het kind steeds minder sociale ervaringen op en leert hierdoor minder sociale vaardigheden.

Het is niet alleen voor de (sociaal-emotioneel) kwetsbare leerlingen van belang dat zij op een school terechtkomen waar de leerkrachten op een zelfde manier over gedrag en gedragsproblemen denken en een gemeenschappelijke visie en vaardigheid hebben ontwikkeld om te handelen op dit gebied. Het is ook voor de leraren van belang te weten wat er in dit opzicht van hen verwacht wordt en wat men van elkaar mag verwachten.

4.2 De toegepaste gedragstherapie

Een belangrijk principe uit de gedragstheoretische benadering is:

'Gedrag wordt bepaald door de gevolgen die het heeft.' (Krab, 1994, Krab & De Boer, 1997, Woltjer & Janssens, 1984, Jeninga & De Boer, 1998)

Als dit nauwkeuriger wordt uitgewerkt, betekent dit dat als gedrag prettige gevolgen heeft, blijft bestaan en zelfs toeneemt. Gedrag dat onprettige gevolgen heeft, zal minder voorkomen of zelfs verdwijnen. De gedragstheorie gebruikt drie begrippen om nader te verklaren hoe gedrag wordt aan- en -afgeleerd: versterken, uitdoven en straffen

A. Het vermeerderen van gewenst gedrag door versterken

Een versterker is het specifieke gevolg dat volgt op het gedrag. We kunnen hierbij verschillende indelingen maken. De *positieve versterking*: de gevolgen zijn prettig. De *negatieve versterking*: gedrag wordt versterkt wanneer het gevolgd wordt door het wegnemen van een onplezierige gebeurtenis / situatie. Tevens wordt er nog een andere indeling gemaakt. De *primaire versterkers*. Dit is van biologisch belang. Daarnaast hebben we nog *secundaire versterkers*. Dit is van sociaal belang, denkend hierbij aan een compliment, iets leuks mogen doen.

De toegepaste gedragstheorie kent verschillende schema's voor versterken die met duur en frequentie te maken hebben:

<i>Continue versterking</i>	Versterken (bijv. door compliment maken) elke keer wanneer het (gewenste) gedrag getoond wordt. Vooral belangrijk wanneer men begint met het aanleren van 'nieuw gedrag'. Het is van belang dat de leerling de koppeling maakt (ervaart) tussen gedrag en beloning.
<i>Onderbroken versterking</i>	Niet altijd (meer) maar soms wordt het gewenste gedrag versterkt / beloond. We weten dat gedrag heel sterk 'ingeslepen raakt' door het af en toe te versterken.

Er wordt een aantal schema's onderscheiden om onderbroken versterking toe te passen. Hierdoor wordt gewenning gedeeltelijk voorkomen:

<i>Ratio-schema</i>	Bijv. elke derde keer wordt gewenst gedrag beloond.
<i>Interval-schema</i>	De leerling moet het gewenste gedrag een bepaalde tijdsduur vertonen, voordat het versterkt wordt.

De toegepaste gedragstheorie kent verder een indeling naar *soorten* versterkers. Let wel, wat voor het ene kind een beloning is, hoeft voor een ander kind geen beloning te zijn. Hierbij denken we aan *sociale versterkers, ruilversterkers, activiteitenversterkers* en *materiële versterkers*.

B. Het verminderen van ongewenst gedrag door uitdoving

Het verminderen van ongewenst gedrag door uitdoving kan plaatsvinden door het versterken van het gewenste gedrag of het negeren van ongewenst gedrag. Tips hiervoor voor de leerkracht kunnen zijn: vooral op gewenste gedrag letten (compliment geven) en tot 10 moeten tellen voordat hij een reactie geeft, leerlingen kunnen afleiden (plotseling een bepaalde interessante opdracht geven), zich vooral op andere leerlingen kunnen concentreren of een leerling uit zijn gezichtsveld kunnen zetten.

C. Het verminderen van ongewenst gedrag door straf.

We kunnen op twee manieren straffen. Een manier is het wegnemen van de plezierige gevolgen van het ongewenste gedrag. Hierbij kun je denken aan 'respons-cost'. Hierbij gaat het om het toepassen van een boetesysteem. Daarnaast kun je een 'time-out' geven. Dat wil zeggen 'een leerling uit een versterkende situatie plaatsen'.

De toegepaste gedragstheorie onderscheid vier vormen van straf: sociale straf, activiteitenstraf en fysieke straf. We moeten ons echter realiseren dat voor sommige kinderen straf 'noodzakelijk' kan zijn. Sommige kinderen zijn (als gevolg van hun opvoeding) schijnbaar helemaal niet gevoelig voor positieve opmerkingen en beloningen. Ook dit moet geleerd worden. Bij sommige leerlingen lijkt een negatieve prikkel nodig te zijn om hen bewust te maken van het problematische gedrag dat zij laten zien en dat in de schoolsituatie niet getolereerd kan worden. Maar straf mag niet het enige zijn. Combineer een aanpak waarbij straf wordt ingezet als strategie altijd met het geven van positieve versterkers voor gewenst gedrag!

4.3 Algemene uitwerking op groepsniveau.

Door het hanteren van bepaalde principes uit de toegepaste gedragstheorie, kan het voor de leraar mogelijk worden het problematische gedrag (dat niet bij de les hoort) van de leerlingen tot op zekere hoogte te beïnvloeden en te voorkomen. We kunnen kijken naar de zogenaamde 'oproepende en uitlokkende factoren'. Noemen we ook wel: *antecedents*.

Veel probleemgedrag ontstaat wanneer het voor leerlingen niet duidelijk is wat er van hen wordt verwacht op bepaalde momenten en situaties. Onduidelijke, niet eenduidige geformuleerde en niet consequent toegepaste regels kunnen problematisch gedrag oproepen. Consequent zijn en structuur bieden is iets anders dan autoritair zijn. Groepsregels zijn dus belangrijk.

Als we hierbij kijken naar ons schoolbrede beloningssysteem, kunnen we concluderen dat dit voor structuur en duidelijkheid zorgt binnen onze school.

Het is noodzakelijk dat de leraar consequent omgaat met de regels en niet voor bepaalde leerlingen een uitzondering gaat maken. Dit roept problemen op. Wel kan de leerkracht leerlingen die er erg veel moeite hebben zich te houden aan bepaalde regels extra ondersteuning hierbij bieden. Bijvoorbeeld de leerling voor te bereiden op de situatie waarin een bepaalde regel geldt (vinger omhoog, oogcontact).

Leerkrachten zijn soms bang dat klasgenoten van een leerling die erg veel aandacht van de leerkracht krijgt vanwege zijn probleemgedrag, negatief gaan reageren en zich achtergesteld voelen. Dit weerhoudt een leerkracht er soms van te gaan werken met een individueel beloningssysteem. Wanneer men echter alle kinderen van de klas betreft bij de aanpak van de betreffende leerling (uitleg geeft) kan men in veel gevallen rekenen op zeer veel solidariteit.

De oplossingsgerichte benadering

Zonder van de leerkracht een psychotherapeut te maken, is het toch goed dat hij kennis heeft van enkele oplossingsgerichte interventies en deze kan toepassen wanneer hij een leerling met gedragsproblemen begeleid.

Bij de begeleiding van kinderen en jeugdigen wordt het stellen van doelen als zeer belangrijk gezien: 'waaraan, of aan welke problemen, wil of moet iemand werken' of 'welke gedragingen moeten we veranderen'. Doelen hebben – hoe dan ook – vaak te maken met de vraag hoe we een probleem uit de wereld helpen of hoe de probleemsituatie veranderd kan worden.

Wanneer we doelen op deze manier beschrijven, dragen ze er gemakkelijk toe bij dat de aandacht voortdurend op het probleem gericht blijft. Deze voortdurende gerichtheid op het probleem houdt niet vanzelf in dat het kind, de jongere, een gevoel ontwikkelt dat dingen anders (zouden) kunnen zijn (Durrant, 2001)

In plaats van alle aandacht te richten op wat er concreet zou moeten veranderen, lijkt het nuttiger meer gericht te zijn op de vraag hoe die veranderde situatie eruit zal zien. Met andere woorden, gericht te zijn op een toekomst zonder probleem! 'Wat zul je anders doen?' en 'Waaraan zouden anderen zien dat het anders met je gaat?' vestigen de aandacht op succeservaringen in de toekomst en niet enkel op mislukkingen in het verleden.

Interventies die kunnen worden toegepast zijn, zoeken naar uitzonderingen of de 'wondervraag'. De leerkracht kan vragen naar uitzonderingen. Het bevragen van uitzonderingen op het probleem zet niet alleen de competenties (hoe klein dan ook) van het kind in het zonnetje, maar wijst ook naar de richting waar de oplossingen te vinden is (Berg & Dolan, 2001)

Na het beschrijven van uitzonderingen en vragen naar details hierbij, kan overgegaan worden tot het stellen van de zogenaamde '**wondervraag**'. Hij is ontwikkeld door Insoo Kim Berg, de grondlegger van de oplossingsgerichte therapie. De kracht van de vraag is dat je je focust op de oplossing van een probleem, en niet op het probleem zelf. Dit lijkt zo voor de hand te liggen, maar is in de praktijk lang niet altijd makkelijk. Het probleem ken je inmiddels uitentreuren, maar de oplossing: daar is verbeeldingskracht voor nodig!

Het gebruik van **schalen** is een krachtig middel. Het dwingt tot concreet nadenken over kleine haalbare stappen. Schalen kunnen ook gebruikt worden bij het aangeven van de motivatie of het ontdekken van verbeteringen. Schalen dwingen tot reflecteren en het concreet maken van veranderingen.

Er zijn verschillende mogelijkheden om de schalen aan te geven. Eenvoudig door een lijn te trekken van links naar rechts en de cijfers 1 t/m 10 hierover te verdelen. Het is ook mogelijk de schalen meer verbeeldend weer te geven (Le Fevere de Ten Hove, 2000)

4.4 Inclusie

"Inclusion is changing the rules of the game so that everyone can play and everyone can win"
(Richard Villa).

Inclusie was voor mij een vaag, weinigzeggend begrip. Het enige wat ik wist was dat het inhield dat alle kinderen op de reguliere basisschool zouden samenkomen. Hierop baseerde ik al snel mijn mening: 'dat kan natuurlijk nooit'. Gedurende mijn opleiding Master Special Educational Needs (leerroute gedragsspecialist) kwam het begrip 'inclusie' regelmatig ter sprake. Al snel werd mij duidelijk dat inclusie een internationaal begrip is. Sommige Europese scholen werken al volgens inclusie en in de toekomst zullen alle scholen dit moeten gaan doen. In Nederland is de wet op passend onderwijs ingegaan. Dit is als het ware een voorloper op inclusie. Een start is dus al gemaakt. Blijkbaar zijn heel veel scholen al met kleine stapjes richting inclusie aan het werken. Toch is het begrip 'inclusief onderwijs' nog een onbekend begrip onder leerkrachten.

Wij werken op onze basisschool al erg 'inclusief' naar mijn mening. We werken in elke klas: in minimaal 3 niveaugroepen, volgens het DIM (directe instructiemodel), structuren in een doorgaande lijn zichtbaar in de klassen (stoplicht, time-timer, beloningssysteem), groepsoverzichten en groepsplannen, houden ons sinds kort bezig met meer- en hoogbegaafdheid, enz.

De gedachte over inclusief onderwijs past bij mijn beeld over hoe ik het onderwijs graag zou *willen* zien. Ik vind dat elk kind een plekje verdient in een school in zijn/haar omgeving. Wanneer er veel kinderen in een groep zitten met een specifieke begeleidingsbehoefte, is het onderwijs dan nog wel effectief en opbrengstgericht? In mijn visie over inclusief onderwijs staat het kind centraal. Ik ben ervan overtuigd dat leerkrachten, deskundigen, professionals en ouders samen kunnen werken om inclusief onderwijs vorm te geven. Ik vraag me af of inclusief onderwijs goed is voor elke *leerling*. Kinderen kunnen zich op sociaal gebied enorm ontwikkelen, want ze moeten rekening houden met diversiteit. Tevens moeten kinderen rekening houden met elkaar. Maar sommige kinderen kunnen ook behoorlijk gefrustreerd raken in een omgeving waarbij iedereen 'anders' is. Sommige kinderen kunnen buitengesloten worden omdat ze geen aansluiting vinden met de leerlingen uit zijn/haar groep. Energie en tijd zal vooral gestopt worden in de kinderen die 'anders' zijn. Wat houdt dit in voor het 'normale' kind. Gaan die kinderen niet ondersneeuwen? Hierover ben ik wel bezorgd wanneer ik denk aan inclusief onderwijs.

Drs. Theo Wildeboer en Drs. Rob Franke beschrijven in hun artikel 'Waar komt inclusief denken vandaan?' (2006) dat uit ervaringen in het buitenland blijkt dat inclusief onderwijs zowel kinderen met als zonder beperking ten goede komt. Kinderen met een beperking kunnen zich optrekken aan de 'gezonde' kinderen in de klas. En kinderen zonder beperking leren omgaan met kinderen met een beperking. Tevens wordt in dit artikel beschreven dat wanneer een kind onderwijs geniet in een gesegregeerde setting, zal een kind met een beperking later moeilijk integreren in de samenleving. Hier ben ik het mee eens. Ik denk niet dat inclusief onderwijs in de praktijk haalbaar is voor *elke* leerling. Ik denk dat kinderen met een zeer psychiatrisch probleem niet kunnen functioneren in een onderwijsstelsel waarbij alle kinderen samen onderwijs genieten, ondanks alle deskundigheid. Als we kijken naar de bezuinigingen voor het onderwijs, vraag ik me af of er genoeg geld is om inclusief onderwijs werkelijkheid te laten worden.

Mijn visie sluit vooral aan bij de visie op passend onderwijs. Passend onderwijs houdt in dat voor elk kind de kansen op de beste ontwikkeling centraal staan. Er zijn steeds meer kinderen die extra zorg en ondersteuning nodig hebben. Dankzij extra aandacht kunnen veel kinderen gewoon naar de basisschool. Andere kinderen krijgen betere ontwikkelingskansen in het speciaal onderwijs. Tegenwoordig zie ik dat de 'druk' bij leerkrachten toeneemt. Ik vind het goed dat een leerkracht moet voldoen aan competenties, want als ik eerlijk ben zie ik wel eens leerkrachten in onderwijsland waarvan ik denk, horen ze daar wel thuis? Wat ik hoor en zelf ervaar, is dat een leerkracht bijna een 'duizendpoot' moet zijn. Leerkrachten ofwel de 'professionals' voor de klas worden vaak te weinig of te laat betrokken bij onderwijsvernieuwingen. Als ik eerlijk ben, is het uiteindelijk te leerkracht die er 'toe doet'. Doen we leerkrachten niet tekort als we verwachten dat ze alle kinderen maatwerk moeten kunnen bieden? Is het realistisch te veronderstellen dat leraren pedagogisch, didactisch en organisatorisch in staat zijn 'inclusief' onderwijs te realiseren in veelal nog verouderde onderwijsculturen? Zijn de leerkrachten in het onderwijs wel toe aan deze verandering, kijkend naar eigen kwaliteiten en hebben ze hiervoor gekozen, want vanuit je opleiding word je vooral didactisch opgeleid. Het inzetten van specialisme in het onderwijs biedt een uitkomst! Eigenlijk zouden ze elke leerkracht een specialisme moeten laten uitkiezen, zodat we binnen het onderwijsveld gebruik kunnen maken van elk specialisme en dit kunnen inzetten om kinderen zo optimaal mogelijk te begeleiden in hun ontwikkeling.

4.6 Toelichting op keuzes en vooronderstellingen.

De belangrijkste begrippen die tijdens mijn onderzoek aan bod komen heb ik in het theoretisch kader verwerkt. Denkend hierbij aan: gedragsproblemen, straffen en belonen, oplossingsgerichte benadering, wondervraag, coachschaal, gedragstheoretische benadering en inclusie. Mijn theoretisch kader zal naast ons schoolbrede 'beloningssysteem' gelegd worden en meegenomen worden in het advies aan het schoolteam.

5. Methode

5.1 Doelgroepen

Dit onderzoek is voor verschillende doelgroepen geschreven. De belangrijkste doelgroep zijn de kinderen van basisschool 't Mozaïek, groep 3 t/m 8. Daarnaast zijn de leerkrachten die werken rondom het bolletjessysteem belangrijk. Dit zijn de leerkrachten van groep 1 t/m 8.

Basisschool 't Mozaïek is een moderne Rooms-Katholieke school voor kinderen van 4 tot 12 jaar. In de omgang met de kinderen proberen wij hen de waarden van het met elkaar leven te leren. De leerling populatie kenmerkt zich door een grote verscheidenheid in nationaliteiten. Het feit dat er binnen onze maatschappij een grote verscheidenheid is aan geloofsopvattingen en overtuigingen wordt door ons gerespecteerd.

De missie van de school is: 'Samen sterk voor kwaliteit'.

Deze missie is geformuleerd op grond van de volgende kernwaarden:

Veiligheid

Een fijne, prettige omgeving, waar mensen elkaar respectvol benaderen en waarin iedereen kans krijgt zichzelf te ontwikkelen.

Structuur

Een duidelijke, transparante organisatie met heldere en vastgelegde afspraken.

Afstemming

Het aansluiten op de huidige ontwikkelingsfase van het individu.

Ambitie

Het gaan voor het maximaal haalbare.

5.1.1 Beschrijving primaire doelgroep

Voor mijn primaire doelgroep heb ik gekozen voor de kinderen die zitten in de groepen 3 t/m 8. Deze kinderen zijn mijn inziens in staat een mening en beoordeling te geven over het bolletjessysteem. Ik heb gekozen voor meerdere groepen, om zo een beter beeld en betrouwbaarder eindresultaat te verkrijgen.

Deze doelgroep is onderverdeeld in kinderen met en zonder gedragsproblemen. Kinderen met een gedragsprobleem verstaan wij onder: kinderen die zijn ingebracht bij het spreekuur van de Intern begeleider, we spreken over deze kinderen vanaf zorgniveau 2. Zie hieronder, cascademodel.

(Appelhof, 1993; Detticher, 1994; Van der Heide & Van Rijswijk, 1999)

Niveau 1: Algemene zorg in de groep

Alle leerlingen worden door de leerkracht intensief gevolgd via observaties, methodegebonden toetsen en de toetsen van het toetsrooster. Ook worden in het zorgoverleg, dat regelmatig plaatsvindt met de Intern Begeleider, alle leerlingen besproken. Drie keer per jaar brengt de leerkracht de gehele groep in kaart m.b.v. het groepsdocument. Op deze manier kunnen de vorderingen van het kind goed gevolgd worden en kan het onderwijsprogramma beter afgestemd worden op de behoefte van het kind. Hierbij wordt vier keer per jaar gebruik gemaakt van het groepsplan.

Niveau 2: Extra zorg

Maakt een leerkracht zich zorgen over de prestaties of het gedrag van het kind, dan wordt overgegaan naar niveau 2. De groepsleerkracht geeft extra zorg gebaseerd op de toetsresultaten aan één of meerdere leerlingen die dat nodig hebben.

Niveau 3: Speciale zorg na intern onderzoek

Indien de zorg van niveau 2 onvoldoende blijkt, wordt overgegaan naar niveau 3. De leerkracht bespreekt de problemen met de interne begeleider. Na nader diagnostisch onderzoek, wordt er door de groepsleerkracht een handelingsplan opgesteld. De ouders worden geïnformeerd over het handelingsplan. De groepsleraar gaat met het handelingsplan in de klas aan de slag. Indien noodzakelijk kan de remedial teacher extra hulp buiten de klas bieden. Indien de problematiek daar aanleiding toe geeft, wordt de schoolbegeleider van BCO (Onderwijs Begeleidingsdienst) geraadpleegd in de zogeheten consultatiebesprekingen. Deze consultaties vinden 8x per jaar plaats. Wanneer besloten wordt om een leerling in te brengen, vult de leerkracht hiervoor het zogeheten HGPD in. Ouders worden hierover vooraf ingelicht, dit document wordt ook besproken met de ouders en zij verlenen hun medewerking en toestemming middels het ondertekenen van dit document.

Niveau 4: Speciale zorg na onderzoek door een externe deskundige

Als deze extra zorg onvoldoende resultaat heeft gehad, wordt er overgegaan naar niveau 4 en wordt, in samenspraak met de ouders het probleem en de mogelijke aanpak verder onderzocht door een externe deskundige. Naar aanleiding van de uitkomsten hiervan wordt gekeken of er speciale hulp nodig is. De uitslag van dit onderzoek wordt besproken met de ouders, de groepsleerkracht en de intern begeleider. Op basis van de onderzoeksgegevens wordt besloten of de begeleiding van het kind binnen de school plaats kan vinden.

Niveau 5: Speciale zorg in het speciaal basisonderwijs

Als blijkt dat de school de nodige zorg niet kan bieden, wordt een onderwijskundig rapport ingevuld. Dit wordt besproken met de ouders. Na toestemming van de ouders wordt dit rapport voorgelegd aan de Permanente Commissie Leerlingenzorg (PCL). Na toetsing van het rapport door de PCL zal deze commissie aangeven of een plaatsing naar een andere basisschool, een plaatsing naar het Speciaal Basisonderwijs (SBO) of een begeleidingstraject binnen of buiten de huidige school wenselijk is.

5.1.2 Beschrijving secundaire doelgroep

Mijn secundaire doelgroep zijn de groepsleerkrachten die in de klas werken rondom het bolletjessysteem. Hieronder versta ik niet de vervangers die momenteel op onze school werken, maar de vaste leerkrachten die werken op basisschool 't Mozaïek.

5.2 Deelvragen

De belangrijkste vraag waar mijn onderzoek antwoord op zou moeten gaan geven is:

Wat is de ervaring van het schoolbrede beloningssysteem op leerlingen van bs 't Mozaïek, kijkend naar de discrepantie tussen leerlingen met en zonder gedragsproblemen?

Om deze onderzoeksvraag goed te kunnen beantwoorden is het van belang om een antwoord te vinden op de volgende deelvragen:

- Hoe organiseren de leerkrachten het schoolbrede bolletjessysteem in hun eigen groep?
- Hoe ervaren de leerlingen **met** gedragsproblemen het schoolbrede bolletjessysteem?
- Hoe ervaren de leerlingen **zonder** gedragsproblemen het schoolbrede bolletjessysteem?

5.3 Onderzoeksplanning

Activiteiten	Periode
Onderzoeksvraag Formuleren van een goede onderzoeksvraag. Hoofdstuk 2 en 3.	Januari 2010 t/m Januari 2011
Theoretisch kader <i>Theorie verzamelen, lezen en selecteren</i>	September 2010 t/m Februari 2011
Vragenlijst <i>Maken van een digitale vragenlijst voor de leerkrachten.</i>	Midden februari t/m begin maart 2011
Vragenlijst <i>Doorsturen van de digitale vragenlijst en gegevens verzamelen.</i>	Eind maart 2011
Placemat ontwerpen 'wondervraag'	Begin april 2011
Vragenlijst voor kinderen ontwerpen 'met coachschaal'	Begin april 2011
Uitvoering placemat en vragenlijst voor de kinderen <i>Leerkrachten inlichten en instructie geven.</i>	Midden april 2011
Hoofdstuk 5 Methode <i>Gegevens verzamelen en analyseren</i>	April - Mei 2011
Hoofdstuk 6 Conclusies en aanbevelingen	Mei 2011
Hoofdstuk 7 Discussie en reflectie	Mei 2011
Samenvatting	Mei 2011
Literatuurlijst	Mei 2011

5.4 Data-verzameling en data-analyse

Per deelvraag zal ik hieronder informatie geven over de betreffende doelgroep, gebruikte instrumenten en de methode.

5.4.1 Deelvraag 1: Hoe organiseren de leerkrachten het schoolbrede bolletjessysteem in hun eigen groep?

Doelgroep De leerkrachten van basisschool 't Mozaïek.

Instrument Zelfgemaakte digitale vragenlijst. (<http://www.thesistools.com/web/?id=178995>)

Methode

Het doel van mijn vragenlijst moest zijn, dat ik erachter kwam hoe elke leerkracht het bolletjessysteem in zijn / haar groep vormgeeft, ofwel organiseert. Onderzoek op basis van vragenlijsten is een typisch voorbeeld van kwantitatief onderzoek. Het vindt op een behoorlijk grote

schaal plaats en levert meetbare gegevens op. Bij dit soort onderzoek wordt het toeval zoveel mogelijk ingeperkt en wordt de emotionele betrokkenheid van de onderzoeker grotendeels uitgeschakeld. Je werkt volgens een vastgelegde procedure, waardoor de mogelijkheden om de uitkomsten, bewust of onbewust, te beïnvloeden tot een minimum beperkt worden. Het doel is om objectieve gegevens bijeen te brengen, waarmee je verklaringen wilt geven over de waargenomen verbanden. Het grote voordeel van kwantitatief onderzoek is dat het concreet meetbare gegevens oplevert. Een voorwaarde is daarbij wel dat je over grote gegevensverzameling beschikt, omdat je anders geen betrouwbare uitspraken kunt doen. (Kallenberg, A.J., Koster, B., Onstenk J., & W. Scheepsma (2007). *Ontwikkeling door onderzoek: een handreiking voor leraren*. Utrecht: ThiemeMeulenhoff.)

Na het maken van de vragenlijst heb ik feedback gevraagd aan 2 critical friends. Een critical friend (M. Jeurninck) heeft mij waardevolle feedback teruggegeven. Ik heb de vragenlijst ingekort. Daarna heb ik hem doorgestuurd naar mijn onderzoekbegeleidster (M. Reumkens), die haar feedback gaf, waardoor ik kwam tot een 3^e versie van mijn vragenlijst.

Uiteindelijk is het een gesloten vragenlijst geworden, waarbij de leerkrachten gedwongen werden om toelichtingen te geven. Dit had als doel om de kwaliteit te waarborgen, door gegevens preciezer en nauwkeuriger te kunnen ordenen. Dit om te voorkomen dat er incomplete informatie of irrelevante informatie te verkrijgen.

De uitkomsten van de vragenlijst werden door het programma waar ik het in had gemaakt (thesistools), digitaal weergegeven in percentages en staafdiagrammen. De toelichtingen werden hierbij ook weergegeven. Dit maakt het analyseren overzichtelijk en kun je snel aflezen hoe ons schoolbrede bolletjessysteem wordt ingezet, wat de overeenkomsten en verschillen zijn tussen groepen en leerkrachten.

5.4.2. Deelvraag 2: Hoe ervaren de leerlingen met gedragsproblemen het schoolbrede bolletjessysteem?

Bij deelvraag twee heb ik gebruik gemaakt van verschillende doelgroepen en instrumenten. Om het overzichtelijk te maken, heb ik de doelgroepen genummerd.

Doelgroep 1 Kinderen met gedragsproblemen, leerkrachten

Instrument Formulier 'groepsoverzicht zorgleerlingen'

Methode

Mijn onderzoek is gericht op kinderen met en zonder gedragsproblemen. Voor mezelf moest ik een duidelijk overzicht krijgen van de kinderen **met** gedragsproblemen. Hiervoor heb ik het formulier gebruikt, die we eerder op school al eens hebben moeten invullen: het groepsoverzicht 'zorgleerlingen'. Normaal worden hier de kinderen met gedrags- en leerproblemen op aangegeven. Ik heb de leerkrachten gevraagd het formulier in te vullen en daarop aan te geven welke kinderen gedragsproblemen vertonen in hun klas. Dit moesten kinderen zijn die minimaal in niveau 2 zitten van het cascademodel, dat we op school hanteren.

Ik ben op onderzoek uitgegaan hoe we aan dit formulier kwamen. De Intern begeleider verwees me naar Dhr. T. Titulaer. Hij zit in het samenwerkingsverband van intern begeleiders in onze stichting, Swalm en Roer. Blijkbaar is dit formulier ontwikkeld naar aanleiding van behoefte vanuit scholen, om een overzicht te krijgen, gedetailleerde informatie over zorgleerlingen; dit was gekoppeld aan het zorgverslag dat iedere school jaarlijks moest maken. Dit formulier is door het samenwerkingsverband zelf ontwikkeld.

De leerkrachten van de groepen 3 t/m 8 hebben dit formulier ingevuld en naar mij toegezonden. (zie bijlage). Zo heb ik per groep een overzicht van de kinderen met gedragsproblemen.

Doelgroep 2 Kinderen met en zonder gedragsproblemen

Instrument Placemat, oplossingsgerichte benadering – wondervraag (J. Jeninga, 2004 Baarn)

Methode

Voor de kinderen met en zonder gedragsproblemen heb ik een placemat ontworpen. Door middel van de wondervraag wilde ik er achter komen hoe ze nadachten over het 'ideale' bolletjessysteem. Ik wilde inspelen op het eigenaarschap van kinderen. De wondervraag werd als volgt door de leerkracht voorgelezen:

'Morgenvroeg word je wakker en de juf zegt dat jij helemaal zelf mag bepalen hoe het beloningssysteem (ofwel bolletjessysteem) in de klas zou werken. Hoe zou het volgens jou 'perfect' werken en eruit zien?

In groepjes van ongeveer 4 kinderen moesten de kinderen eerst voor zichzelf opschrijven hoe zij dachten dat het systeem perfect zou werken. Daarna moesten ze hun bevindingen uitwisselen en uiteindelijk een top 3 maken in het midden van de placemat.

De top 3 heb ik uitgewerkt van alle klassen. Per groep heb ik een overzicht / tabel gemaakt van de bevindingen die vanuit de kinderen zelf kwamen, hun gezamenlijke top 3.

Doelgroep 3 Kinderen met gedragsproblemen, leerkrachten

Instrument Documentanalyse. Ik wil me gaan verdiepen in de onderstaande literatuur

Methode

Door me te verdiepen in de literatuur, wilde ik een beter beeld krijgen van het begrip gedragsproblemen. Ingaan op de toegepaste gedragstherapie, hoe leerkrachten kunnen omgaan met: verminderen van ongewenst gedrag door uitdoving en straf, versterken gewenst gedrag, uitwerking op groepsniveau en de oplossingsgerichte benadering.

De theorie wil ik naast ons eigen beloningssysteem leggen. De onderstaande literatuurstudie heeft daaraan bijgedragen:

- Jeninga, J. (2004). *Professioneel omgaan met gedragsproblemen*. Baarn: Buitgevers.
- Bateriaan, B. & Golly, A (2008). *Waar komt gedrag vandaan?* Huizen: Pica.
- Forrer, M & Schouten, E (2009). *Klassenmanagement in de basisschool*. Amersfoort: CPS
- Marzano, R.J (2010). *Wat werkt: Pedagogisch handelen en klassenmanagement*. Middelburg: Bazalt
- Golly, A & Sprague, J (2009) *Positive Behavior Support. Goed gedrag kun je leren!* Meppel: Pica

Mijn literatuurstudie is uitgewerkt in hoofdstuk 4 van mijn onderzoek, theoretisch kader.

5.4.3 Deelvraag 3: Hoe ervaren de leerlingen **zonder** gedragsproblemen het schoolbrede bolletjessysteem?

Doelgroep Kinderen met / zonder gedragsproblemen

Instrument Zelfgemaakte vragenlijst

Methode

Ik heb een zelfgemaakte vragenlijst gemaakt voor kinderen met en zonder gedragsproblemen. Dit waren 3 specifieke vragen (voor beide doelgroepen hetzelfde), met als doel te peilen hoe ze denken en wat hun ervaring met het schoolbrede beloningsstelsel is. Vraag 1 en 3 waren schaalvragen. Ze moesten een cijfer geven van 0 t/m 10, over hoe ze vonden dat het bolletjessysteem *werkt in de klas* en hoe ze zich er zelf bij *voelen*. Het gebruik van schaalvragen is een krachtig middel. Het dwingt tot concreet nadenken en wordt gebruikt bij het aangeven van een motivatie en het ontdekken van verbeteringen. Schalen dwingen tot reflecteren en het concreet maken van veranderingen. Bij mijn schaal heb ik gebruikt gemaakt van cijfers en smileys, om het ook voor de jongere kinderen duidelijker te maken.

Vraag 2 was een open vraag, waarbij de kinderen moesten aangeven wat er zou moeten veranderen om het bolletjessysteem een cijfer hoger te geven (oplossingsgericht).

De resultaten heb ik per groep geordend in tabellen. De tabellen van kinderen met en zonder gedragsproblemen heb ik bij elkaar geplaatst, zodat je een overzichtelijk beeld krijgt. Tevens heb ik 1 tabel gemaakt van alle kinderen van groep 3 t/m 8. Dit geeft het totale overzicht van de vragenlijst weer. Hiervoor verwijs ik naar de bijlage 3, 4 en 5

6. Resultaten per deelvraag

6.1 Hier beschrijf ik de resultaten van het onderzoek m.b.t. de deelvragen.

6.1.1 Deelvraag 1: Hoe organiseren de leerkrachten het schoolbrede bolletjessysteem in hun eigen groep?

Uiteindelijk hebben 10 vaste leerkrachten van basisschool 't Mozaïek de digitale vragenlijst ingevuld. Hieronder zijn de resultaten weergegeven. Voor toelichtingen verwijs is naar de bijlage.

Heb je het schoolbrede 'bolletjessysteem' visueel gemaakt, voor in de klas?

Ja 10 (100 %)

Nee, geef toelichting: 0 (0 %)

Bestaat je 'bolletjessysteem' uit 3 pictogrammen per kind?

Ja 8 (80 %)

Nee, geef toelichting: 2 (20 %)

Bestaat je 'bolletjessysteem' uit visueel uitziende bolletjes in de kleuren rood,geel/oranje,groen?

Ja 5 (50 %)

Nee, toelichting 5 (50 %)

Zijn er samen met de leerlingen afspraken gemaakt wanneer er een 'bolletje' verdwijnt?

Ja, samen met de leerlingen. 6 (60 %)

In samenspraak met de 3 (30 %)
leerlingen en regels vanuit de
leerkracht.

De leerkracht heeft zijn eigen 1 (10 %)
regels hiervoor en bespreekt
dit met de leerlingen.

Wat is de afspraak als er 1 bolletje van het bord afgehaald wordt?

Waarschuwing 5 (50 %)

Straf, namelijk 3 (30 %)

Iets anders, namelijk 2 (20 %)

Wat is de afspraak als er 2 bolletjes bij hun naam weg zijn?

Waarschuwing 3 (30 %)

Straf, namelijk 7 (70 %)

Iets anders, namelijk 0 (0 %)

Wat is de afspraak als alle bolletjes bij een naam weg zijn?

Straf, namelijk		6 (66.67 %)
Ouders bellen		1 (11.11 %)
Iets anders, namelijk		2 (22.22 %)

Zijn de straffen door de leerkracht opgelegd of hebben leerlingen dit zelf bedacht?

Leerkracht		4 (40 %)
Leerling		3 (30 %)
Anders, toelichting		3 (30 %)

Komt het vaak voor dat er kinderen straf krijgen? (gemiddeld)

0-5 leerlingen per week		9 (90 %)
5-10 leerlingen per week		1 (10 %)
Meer dan 10 leerlingen per week		0 (0 %)

Behoudt het merendeel van de klas alle bolletjes?

Ja		10 (100 %)
Nee		0 (0 %)

Beginnen de kinderen elke dag opnieuw met 3 (of ander aantal) bolletjes?

Ja		6 (60 %)
Nee, toelichting		4 (40 %)

Kunnen kinderen hun 'bolletje' terugverdienen als ze goed hun best doen?

Ja		0 (0 %)
Nee		10 (100 %)

Wat is de afspraak in je klas als een kind alle 'bolletjes' aan het einde van de dag heeft? Krijgt het dan een beloning?

Ja		8 (80 %)
Nee		2 (20 %)

Is de beloning die het kind krijgt:

Een materiële beloning (bijv. sticker / stempel).		2 (22.22 %)
Een activiteitsbeloning (bijv. spelletje, juf/meester meehelpen, eerder stoppen met een werkje).		3 (33.33 %)
Sociale beloning (bijv. knuffel, schouderklop, knipoog, enz)		0 (0 %)
Iets anders, namelijk		4 (44.44 %)

Werk je met een beloningskaart?

Ja		9 (90 %)
Nee		1 (10 %)

Wordt ieder kind gelijk behandeld bij het beloningssysteem in de klas?

Ja 4 (40 %)

Nee 6 (60 %)

Wordt er in je klas rekening gehouden met kinderen die anders zijn (denkend hierbij aan kinderen met bijv. gedragsproblemen)?

Ja, omdat 8 (80 %)

Nee, omdat 2 (20 %)

Indien je onderscheidt maakt tussen leerlingen, bespreek je dit met je groep?

Ja 10 (100 %)

Nee 0 (0 %)

Zit er in je klassenmap informatie over hoe je omgaat met dit bolletjes systeem omgaat?

Ja 7 (70 %)

Nee 3 (30 %)

Merk je bij de kinderen een positieve verandering in hun gedrag t.o.v. toen we nog geen schoolbreed bolletjessysteem hadden?

Ja 5 (50 %)

Nee 0 (0 %)

Geen idee, omdat 5 (50 %)

Hoe ervaren de kinderen over het algemeen dit beloningssysteem?

Prettig 7 (70 %)

Onprettig / frustratie 0 (0 %)

Beiden 3 (30 %)

Worden ouders betrokken bij het 'bolletjessysteem'?

Ja, op welke manier? 10 (100 %)

Nee. 0 (0 %)

Staan de regels en afspraken aan het begin van het schooljaar vast, of kunnen er nieuwe regels en afspraken bijkomen?

Vast 0 (0 %)

Flexibel mee omgaan 10 (100 %)

Ervaar je het werken met een schoolbreed bolletjessysteem als prettig?

Ja, omdat 9 (100 %)

Nee, omdat 0 (0 %)

Vind je het schoolbrede beloningssysteem nodig bij ons op school, kijkend naar de huidige situatie?

Ja 10 (100 %)

Nee 0 (0 %)

Zit er een visie achter het bolletjessysteem?

Zo ja, welke?		8 (80 %)
Nee.		2 (20 %)
Weet jij als leerkracht hoe de andere klassen omgaan met het schoolbrede bolletjessysteem?		
Ja		8 (80 %)
Nee		2 (20 %)
Vind je dat er in het algemeen schoolbrede afspraken gemaakt moeten worden over het bolletjessysteem en dat deze afspraken op papier staan (eventueel voor vervangers / nieuwe collega's)?		
Ja		10 (100 %)
Nee		0 (0 %)

Toelichting: Uit de vragenlijsten komt naar voren dat er organisatorische aspecten zijn die door alle leerkrachten, ofwel groepen, hetzelfde aangepakt worden en dat er op bepaalde aspecten nog een discrepantie bestaat binnen het schoolbrede bolletjessysteem. Voor specifieke bevindingen verwijs ik naar het hoofdstuk 'Conclusies'.

6.1.2 Deelvragen 2 en 3

Ik heb er voor gekozen om de deelvragen 2 & 3 samen te pakken. Je krijgt hierdoor een overzichtelijker beeld en de resultaten zijn makkelijker leesbaar. De resultaten vanuit de placemat zijn van kinderen met en zonder gedragsproblemen, hierbij is geen scheiding gemaakt.

*Deelvraag 2: Hoe ervaren de leerlingen **met** gedragsproblemen het schoolbrede bolletjessysteem?*

*Deelvraag 3: Hoe ervaren de leerlingen **zonder** gedragsproblemen het schoolbrede bolletjessysteem?*

Resultaten placemat:

Groep 3 placemat top 3 wondervraag:

		Totaal
Als er als beloning flessenvoetbal wordt ingezet	IIII	5
Als er als beloning wordt gevoetbald	I	1
Als er als beloning wordt gedrumd	I	1
15 minuten knutselen als beloning	III	3
De kinderen meer bolletjes zouden krijgen	I	1
Alle groepen 3 kruisjes zouden krijgen	I	1

Groep 4 placemat top 3 wondervraag:

		Totaal
Bolletjes terug kunnen verdienen (als je lief bent)	IIII	4
Beloning voor de klas als iedereen zijn bolletje houdt	I	1
Samen regels maken	I	1
Dat de bolletjes leuke vormen krijgen	I	1

Je aan de regels houden	I	1
Luisteren naar de juf	I	1
Vinger opsteken	I	1
Als kinderen stout zijn, bolletje eraf	I	1
Bij 3 bolletjes eraf strafwerk maken	I	1

Groep 5 placemat top 3 wondervraag

Totaal

Dat we goed moeten luisteren naar de juf	III	3
Je moet aardig zijn tegen je vrienden	II	2
Als je iets wilt vragen, vinger opsteken	I	1
Dat je gewaarschuwd wordt voordat een bolletje eraf gaat.	I	1
Rustig zijn	I	1
Goed opletten, denken aan het huiswerk	III	3
Goed je best doen met leren	I	1

Groep 6 placemat top 3 wondervraag

Totaal

Niet gelijk straf krijgen	I	1
Bolletje terugverdienen	I	1
De hele week 3 bolletjes houden, beloning	I	1
Ouders bellen als 3 bolletjes weg zijn	I	1
Waarschuwingen krijgen voordat bolletje eraf gaat.	II	2
Elke dag bolletjes terug	I	1
Na 5 smileys in je groepje, beloning.	I	1

Groep 7 placemat top 3 wondervraag

Totaal

Bolletjessysteem weg	II	2
Strengere straffen	I	1
Bolletjes terug verdienen als ze eraf zijn gegaan	III	3
Leuke activiteit als het goed is gegaan	I	1
Bolletjes eraf halen, daarna geen kans meer geven	I	1
Eerst bolletje opzij schuiven (waarschuwing), daarna weghalen.	II	2
Grabbelton als beloning in de klas.	I	1
Ouders moeten ervan op de hoogte gehouden worden.	II	2
2 weken met de bolletjes doen	I	1

Groep 8 placemat top 3 wondervraag:

Totaal

0 bolletjes ouders bellen en 15 keer overschrijven.	I	1
Bij 4 weken alle bolletjes houden, beloning 30 minuten iets voor jezelf doen.	I	1
Een kruisje achter je naam, 1 week geen leuke dingen doen en geen gymnastiek.	I	1
1 week alle bolletjes, 1 punt verdienen (of beloning), hoe meer punten, hoe groter de beloning	II	2
3 bolletjes weg: 8 keer overschrijven, handtekening van ouders eronder en ouders	I	1

bellen		
Beloning krijgen als je 1 week 3 bolletjes houdt.	I	1
2 keer huiswerk vergeten, 1 bolletje eraf. 3 keer vergeten, ouders bellen	I	1
Als iedereen goed zijn best doet, buiten spelen of in de klas spelen.	I	1
4 bolletjes. Eerste eraf is waarschuwing	I	1
3 bolletjes weg, niet naar gymnastiek. Volgende week geen beloning ook al heb je die week 3 bolletjes	I	1

Toelichting: Kijkend naar de placemat van de kinderen met en zonder gedragsproblemen, komt door de wondervraag over het 'ideale' bolletjessysteem, interessante zaken naar voren. Opvallende zaken: Leerlingen hadden veel ideeën over belonen en straffen. Ze gaven aan graag hun bolletje terug te verdienen. Ook willen ze graag een waarschuwing voordat hun bolletje eraf gaat. Voor zichzelf willen ze goed luisteren en opletten, aardig zijn (voor vrienden). Tevens geven ze aan dat ouders op de hoogte gehouden moeten worden.

Resultaten vragenlijst, vraag 1:

Als je ons beloningsstelsel een cijfer moet geven van hoe jij vindt dat het werkt in de klas, wat voor cijfer zou jij geven?

Oranje: Met gedragsproblemen

Groen: Zonder gedragsproblemen

Totaalbeeld alle leerlingen:

0					I	1	1,5%
1							
2					I	1	1,5%
3	II	2	7%				
4	I	1	4%		II	2	3%
5	I	1	4%		IIII	5	8%
6					IIIIII	7	11%
7	IIII	4	13%		IIIIIIII	8	13%
8	IIII	5	18%		IIIIIIIIII	15	24%
9	IIIIIIII	10	36%		IIIIIIIIII	11	17%
10	IIII	5	18%		IIIIIIIIII	13	21%

* Voor de resultaten per groep verwijs ik naar bijlage 3.

Toelichting: Uit de vragenlijst van de leerlingen met gedragsproblemen komt duidelijk naar voren dat de leerlingen het bolletjessysteem positief waarderen, kijkend naar hoe het werkt in de klas. 85% van deze leerlingen geeft het bolletjessysteem het cijfer 7 of hoger. 15% waardeert het systeem onder het cijfer 6. Het hoogste percentage van 36% ligt zelfs bij het cijfer 9.

Uit de vragenlijst van de leerlingen met gedragsproblemen komt duidelijk naar voren dat de leerlingen het bolletjessysteem ook positief waarderen, kijkend naar hoe het werkt in de klas. Met 86% geven ze het cijfer 6 of hoger, 14% een cijfer beneden de 6. Het hoogste percentage ligt bij het cijfer 8.

Resultaten vragenlijst, vraag 2:

Je hebt net een cijfer gegeven. Wat zou er voor jou moeten gebeuren / veranderen om bijv. 1 cijfer hoger te geven?

Oranje: Met gedragsproblemen

Groen: Zonder gedragsproblemen

Totaalbeeld alle leerlingen:

Alles is goed zoals het nu is	3	Goed bolletjessysteem (alles is goed)	11
Niet zo lang hoeven doen om smileys te verdienen en beloning (minder hokjes op de beloningskaart)	3	Goed werken, alle bolletjes houden	6
De bolletjes weg (of een week je bolletjes houden)	2	En een klassenbeloning wordt ingesteld, meer beloningstijd	6
We moeten proberen ons rustig te houden	2	Fluisterstem gebruiken	4
Meer beloningen, leukere en langere beloningen	2	Dat de juf niet direct de bolletjes weg gaat doen, waarschuwingen geeft	3
Iets strenger zijn met het straf geven, maar bijv. niet sneller straffen.	2	Bolletje terugverdienen door bijv. goed werken.	2
Vinger opsteken en fluisterstem	1	Ons best doen (met het groepje)	2
Goed luisteren	1	Ons bolletje houden, vinger opsteken	1
Ik wil dat iedereen snel naar zijn plaats gaat	1	Wisselen met groepjes	1
Ik wil dat er niet geduwd wordt	1	Alles moet goed zijn bij de klas	1
Alles moet goed zijn bij de klas.	1	Als iedereen stil is in de klas en zijn best doet.	1
Dat de kids een beloning krijgen als ze zich goed gedragen	1	Als de leraren een beetje aardig zijn en dat ze ook wat streng zijn en heel rustig	1
1 eraf een waarschuwing, 2 eraf is twee keer schrijven, 3 eraf vier keer schrijven, vind ik beter	1	Door niet door de klas te praten en als iemand stopt zegt, dit doet	1
Wij moeten rustig opruimen	1	Goed naar de juf luisteren en goed doorwerken	1
Gewoon een beetje strenger zijn voor jezelf, zoals bij straf schrijven	1	Niet door de klas roepen, niet lopen	1
Dat het strafwerk niet wordt verdubbeld als je het niet geschreven hebt, vergeet na school	1	Dat de kinderen meer aan de bolletjes moeten denken	1
Als je een week 3 bolletjes volhoudt, dan mag je als je eerder klaar bent met je werk iets voor jezelf doen. Hele klas aan het einde van de week alle bolletjes, krijg je een klassenbeloning.	1	Groene of oranje bolletje eraf een strafkaart en alle bolletjes eraf 2 kaarten	1

Dat ik mijn bolletje moet houden, me nergens mee bemoei	1
Het is eigenlijk wel goed, maar er zijn kinderen die zich niet aan de afspraak houden en dan vind ik van het is oke, als de juf maar oplet	1

Minder straf bij rood	1
Dat we de bolletjes 2 keer laten en dan de bolletjes weer terug krijgen	1
Als je je huiswerk vergeet, kun je die in de middagpauze gaan halen en kun je alles inhalen	1
Minder bolletjes eraf en minder straf	1
1x huiswerk vergeten is waarschuwing.	1
1 bolletje eraf straf, 2 bolletjes eraf straf en 3 bolletjes eraf binnen blijven	1
Bij het eerste bolletje eraf geen straf, meer dingen mogen doen bij een beloning	1
Als beloning een uur naar de kooi gaan voetballen	1
Geen bolletjes en strengere straffen (en als je wipt stoel weg)	1
Dat het niet zo druk is en strengere straffen	1
Het moet rustiger en niet snel op elkaar reageren	1
Straffen erger, leuke beloningen, niet twijfelen als er een bolletje vanaf moet	1
Niet te streng en niet te lief zijn, gewoon normaal	1
Er zou een betere straf moeten komen	1
Weer een stempelkaart krijgen (bij 3 bolletjes een stempel)	1
Bijv. 4 weken alle bloemetjes, 30 min iets voor jezelf doen	1
Minder waarschuwingen geven dan weten ze voor de volgende keer dat ze het niet meer moeten doen	1
4 bolletjes in totaal. 1 ^e eraf is waarschuwing, 2 ^e eraf is 2x spellingkaart overschrijven, dan 6x en dan 8 x. 1 week is beloning van 15 min. of 2 weken 30 min.	1

* Voor de resultaten per groep verwijs ik naar de bijlage 4

Toelichting: Ondanks dat leerlingen aangeven het een goed systeem te vinden, hebben ze nog goede ideeën om toch nog een hoger cijfer te kunnen geven. Bij kinderen zonder gedragsproblemen komt naar voren dat deze kinderen ook naar zichzelf kijken. Ze moeten goed werken, alle bolletjes houden. Een aantal leerlingen willen dat er een klassenbeloning wordt ingesteld en meer beloningstijd. Ze willen dat hun juf niet meteen een bolletje weghaalt, maar hun eerst een waarschuwing geeft. Tevens zouden ze graag hun bolletje willen terugverdienen als ze hun best doen. De kinderen met gedragsproblemen geven aan dat ze het systeem goed vinden zoals het nu is. Daarentegen komt wel naar voren dat sommige aangeven kortere tijd te willen doen over het verdienen van een beloning. Ook willen ze graag meer beloningen.

Resultaten vragenlijst, vraag 3:

Hoe **voel** jij je zelf bij dit beloningssysteem?

Oranje: Met gedragsproblemen

Groen: Zonder gedragsproblemen

Totaalbeeld alle leerlingen:

0					I	1	1,6%
1	I	1	3,6%				
2							
3							
4	I	1	3,6%				
5	II	2	7,1%		IIII	5	8,1%
6	I	1	3,6%		IIII	4	6,5%
7	IIII	4	14,3%		IIIIIIII	9	14,5%
8	III	3	10,7%		IIIIIIII	9	14,5%
9	IIIIII	6	21,4%		IIIIIIII	10	16,1%
10	IIIIIIIIII	10	35,7%		IIIIIIIIIIIIIIIIII	24	38,7%

* Voor de resultaten per groep verwijs ik naar de bijlage 5.

Toelichting: Op de vraag hoe deze leerlingen zich zelf voelen bij dit bolletjessysteem, scoort de groep 'gedragsproblemen' : 85,5% geeft een cijfer van 6 of hoger, 14,3% geeft lager dan het cijfer 6.

Opvallend daarbij is dat het hoogste percentage het cijfer 10 heeft gegeven.

90,3% van de leerlingen zonder gedragsproblemen geven een cijfer 6 of hoger, 9,7% lager dan het cijfer 6. Hier zit verschil in t.o.v. de leerlingen met gedragsproblemen.

Vooral het cijfer 10 werd het vaakst gekozen. De hier bovenstaande resultaten zijn hoog uitgevallen.

6.2 Interpretatie van de resultaten

6.2.1 Betrouwbaarheid

Onderzoek moet betrouwbaar zijn. Dat betekent dat je verantwoord te werk moet gaan. Als je het onderzoek zou overdoen, mogen er geen totaal andere resultaten uitkomen. Om de betrouwbaarheid van je onderzoek zo hoog mogelijk te maken, moet je jezelf steeds kritisch ten aanzien van je eigen werk opstellen. Hieronder zal ik de betrouwbaarheid van mijn resultaten beschrijven.

Mijn onderzoek begon met het afnemen van een zelfgemaakte vragenlijst voor de leerkrachten. De vragen voor mijn vragenlijst heb ik zo specifiek mogelijk proberen te formuleren, zodat het voor eenieder duidelijk was. Mijn vragenlijst heb ik doorgestuurd naar 2 critical friends, die tevens collega's zijn van mij en die ik zelf heb geholpen bij hun onderzoek voor hun Master, een paar jaar geleden. Helaas kreeg ik maar van 1 critical friend feedback, maar dit was wel erg waardevol. Ik heb mijn vragenlijst ingekort. Daarna heb ik de vragenlijst nog een keer laten bekijken door iemand die er verder af van stond, mijn onderzoek begeleidster. Zo kwam ik, naar mijn mening, tot een goede en volledige vragenlijst.

De vragenlijst heb ik doorgestuurd naar 12 vaste leerkrachten. Uiteindelijk heb ik er 10 terug mogen ontvangen. Dit is een groot deel van de vaste leerkrachten bij ons op school, zodat dit een volledig

beeld zou moeten geven. Twee leerkrachten waren op dat desbetreffende moment gedurende langere tijd ziek.

Achteraf zag ik bij mijn digitale vragenlijst dat er 3 vragen door iemand vergeten waren om in te vullen. Dat vond ik wel jammer, maar ik kon niet achterhalen, door het digitale programma, wie dit waren. Mijn inziens had ik aan het begin van de vragenlijst ingesteld dat het verplicht was iedere vraag in te vullen, voordat je door mocht gaan naar de andere vraag.

Over het algemeen ben ik dus zeer tevreden over mijn eigen vragenlijst. Waar ik achteraf zelf nog even bij stilstond was de vraag: Wordt er in je klas rekening gehouden met kinderen die anders zijn (denkend hierbij aan bijv. leerlingen met gedragsproblemen). Niet voor iedere leerkracht is het begrip: 'gedragsprobleem' hetzelfde.

Ik heb goed moeten nadenken hoe ik een scheiding kon maken tussen kinderen met en zonder gedragsproblemen. Daarvoor heb ik het formulier 'zorgleerlingen' gebruikt. Dit hebben we op school eenmalig in het verleden gebruikt, toen de inspectie bij ons op school kwam. Ik kon me dit formulier herinneren en leek me fijn om te gebruiken bij mijn onderzoek. Voor mezelf en de leerkrachten moest ik overzichtelijk achterhalen welke en hoeveel kinderen er in de klas zaten met en zonder gedragsproblemen.

Bij de term 'gedragsproblemen' heb ik deze keer voor de leerkrachten een duidelijke definitie gegeven: Dit moesten kinderen zijn die minimaal in niveau 2 zitten van het cascademodel, die we op school hanteren. Een subjectief kenmerk blijft natuurlijk wel het begrip 'gedragsproblemen'. Voor iedere leerkracht is dit anders en kijkt hier op een andere manier naar. Dit had ik niet kunnen voorkomen.

Voor het invullen van de placemat heb ik uiteindelijk gekozen voor de groepen 3 t/m 8. Voor het analyseren en verwerken van de gegevens kostte dit veel tijd, maar kreeg ik naar mijn mening wel een betrouwbaarder resultaat. Naar mijn inziens begrijpen de kinderen vanaf groep 3 de wondervraag en kunnen ze daar over nadenken. Mijn keuze viel er op, om de placemat gezamenlijk in te vullen. Het doel hierbij was om te kijken met welke ideeën of oplossingen de kinderen kwamen, om tot een perfect bolletjessysteem te komen. Naderhand kwam ik erachter via de leerkrachten dat de kinderen van groep 3 en 4 dit nog wel moeilijk vonden. Ik had de tip gegeven het samen te bespreken in de klas, voorbeelden te geven en dat de leerkracht misschien kon helpen bij het verwoorden en/of schrijven van hun ideeën. Uiteindelijk heeft dit geholpen. In groep 5 stond een vervangster voor de groep, die ik naar mijn inziens duidelijk had verteld wat de opdracht was. Toch zie je aan de resultaten van de kinderen, dat ze niet zozeer hebben nagedacht over hoe het systeem perfect zou werken, maar vooral wat ze daar zelf aan zouden moeten doen. Dit is natuurlijk wel een erg mooie constatering en is terug te vinden bij meerdere kinderen van basisschool 't Mozaïek.

Daarnaast heb ik ook een vragenlijst gemaakt voor alle kinderen van groep 3 t/m 8. Dit moest een vragenlijst worden, die door alle leeftijden konden worden ingevuld, kort, krachtig en duidelijk. Daarom heb ik ervoor gekozen de vragenlijst te beperken tot 3 vragen. Twee vragen via een schaalvraag (0 t/m 10) en een open vraag. Mijn doel was om erachter te komen hoe de kinderen het bolletjessysteem nu beoordelen, zoals het nu werkt in de klas en hoe ze zich er zelf bij voelen. Uiteindelijk moesten ze bij de open vraag een individueel antwoord geven, wat voor verandering zou moeten plaatsvinden om het bolletjessysteem hoger te beoordelen. Anders dan bij de placemat, heb ik nu van elk kind een individuele eigen mening. Bij een herhaling van deze vragenlijst denk ik dat ik dezelfde resultaten zou boeken.

6.2.2 Validiteit

De triangulatie van dit onderzoek bestaat uit methode- en bronnen triangulatie. Bij de uitvoering heb ik een aantal bronnen en methoden gehanteerd om ervoor te zorgen dat dit onderzoek valide is. Per methode heb ik aangegeven hoe dit in mijn onderzoek naar voren komt.

Methodetriangulatie:

- * Vragenlijst leerkrachten / kinderen.

Door middel van een vragenlijst af te nemen bij leerkrachten en leerlingen heb ik gegevens kunnen verzamelen over het bolletjessysteem. Door deze vragenlijsten heb ik een beeld kunnen verkrijgen over hoe collega's omgaan met het bolletjessysteem, hoe ze er tegen aankijken. Ik weet nu ook wat de ervaring is van leerlingen. Hiervoor heb ik de methode schaalvraag toegepast.

- * Placemat – wondervraag.

De wondervraag en placemat hebben er toe bijgedragen dat ik op een oplossingsgerichte manier te weten ben gekomen hoe onze leerlingen ons 'ideale' bolletjessysteem zien en zouden invullen.

- * Formulier 'zorgleerlingen'.

Het bovenstaande formulier heeft er aan toe bijgedragen dat ik een scheiding kon maken tussen leerlingen met en zonder gedragsproblemen.

- * Literatuurstudie.

Door het bestuderen van de literatuur, kon ik een koppeling maken tussen theorie en praktijk en heb ik ideeën opgedaan voor mijn zelf ontwikkelde vragenlijsten.

Bronnentriangulatie:

Verschillende typen informanten die ik voor mijn onderzoek heb ingezet zijn: leerkrachten, leerlingen groep 3 t/m 8, intern begeleider, literatuur, critical friend, meesterstuk –begeleidster en hoofdverantwoordelijk Intern begeleider netwerk stichting 'Swalm en Roer'.

De validiteit van een onderzoek is de mate waarin het onderzoek zijn doel beantwoord. Kijkend naar de praktijk, heb ik bijvoorbeeld gezorgd dat alles aspecten waarvan ik dacht dat ze relevant waren, in de vragenlijsten voorkwamen. Ik ben nagegaan of de gekozen formuleringen de begrippen die ik wilde onderzoeken daadwerkelijk dekten. Mijn informatie heb ik verkregen uit verschillende bronnen en is op verschillende manieren verzameld. Mijn persoonlijke opvattingen en ideeën heb ik naast me gelegd, om dit onderzoek object te kunnen uitvoeren.

Er kan geconcludeerd worden dat er in dit onderzoek van minimaal drie methodes en bronnen gebruik is gemaakt. Er heeft methode- en bronnentriangulatie plaatsgevonden, dus acht ik dit onderzoek valide.

7. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk beschrijf ik de belangrijkste conclusies van mijn onderzoek.

In eerste instanties zal ik ingaan op de conclusies vanuit de deelvragen, waarna ik uiteindelijk zal uitkomen bij mijn onderzoeksvraag.

Deelvraag 1: Hoe organiseren de leerkrachten het schoolbrede bolletjessysteem in hun eigen groep?

Uit de vragenlijsten kan ik concluderen dat er organisatorische aspecten zijn die door alle leerkrachten, ofwel groepen, hetzelfde aangepakt worden en dat er op bepaalde aspecten nog een discrepantie bestaat binnen het schoolbrede bolletjessysteem. Dit is logisch, want er zijn nooit duidelijke afspraken gemaakt binnen ons schoolteam.

De leerkrachten maken het bolletjessysteem allemaal visueel voor in de klas. Iedereen maakt gebruik van 3 pictogrammen, behalve de kleuterbouw, die hebben dat samen besloten. Positief aspect is dat het merendeel van de klas alle bolletjes behoudt. Indien er onderscheid tussen leerlingen worden gemaakt met betrekking tot het systeem, dan wordt dit gezamenlijk besproken met de klas. Ouders worden betrokken bij het systeem door de leerkrachten. De manier waarop verschilt nog wel tussen leerkrachten. Alle leerkrachten gaan flexibel om met de regels en afspraken die aan het begin van het schooljaar worden gemaakt. Zelf ervaren ze het werken met een schoolbreed bolletjessysteem als prettig. Ze vinden het nodig bij ons op school, kijkend naar de huidige situatie. Belangrijk wat ze aangeven is, dat er in het algemeen schoolbrede afspraken gemaakt moeten worden over het bolletjessysteem en dat deze afspraken op papier moeten staan (eventueel voor vervangers / nieuwe collega's). Niet iedereen heeft zijn eigen regels en afspraken aanwezig in zijn klassenmap.

Er zijn ook punten waarop leerkrachten sterk verschillen of verdeeld zijn van elkaar met betrekking tot het organiseren van het schoolbrede bolletjessysteem. Denkend hierbij aan het visualiseren van het systeem. Niet iedereen maakt gebruik van de bolletjes rood, oranje/geel en groen. Sommige leerkrachten maken gebruik van de bolletjes, maar gebruiken andere kleuren. Anderen hebben geen bolletjes, maar bijv. vlindertjes. Het merendeel bespreekt samen met de leerlingen de afspraken rondom het systeem. Toch zijn er ook leerkrachten die het samen bespreken, maar ook zelf regels opstellen en er is zelfs 1 leerkracht die alleen haar eigen regels bespreekt. Tevens is er een grote discrepantie te zien tussen de manier waarop wordt omgegaan met het verliezen van de bolletjes. Over het algemeen betekent 1 bolletje eraf een waarschuwing. Bij een paar groepen kan dit meteen straf zijn of een waarschuwing met een consequentie voor het groepje (beloningskaart). Bij twee bolletjes eraf betekent dit over het algemeen straf. Bij 2 leerkrachten ofwel groepen is dit nog een waarschuwing. Als alles eraf is (3 bolletjes of kleuterklas 2), dan betekent dit extra straf. Dit past iedereen toe, maar er zijn maar 3 leerkrachten die dan ook de ouders erbij betrekken door telefonisch contact op te nemen.

De invulling van de straffen wordt verdeeld bepaald. Er zijn leerkrachten die het zelf bepalen, of bij de leerlingen leggen, maar er zijn er ook die het in samenspraak afspreken. De leerkrachten geven aan dat voor 90% geldt dat er per week 0-5 leerlingen straf krijgen. Er is 1 groep waarbij dit wel eens meer kan zijn. Het merendeel van de klas behoudt alle bolletjes. Hieruit mag je concluderen dat het systeem vrij goed werkt.

De meeste groepen beginnen elke dag opnieuw met 2 of 3 bolletjes. Er zijn 2 a 3 groepen die een hele week doen met de bolletjes. Dit is wel een groot verschil voor kinderen.

De meeste leerkrachten (uitzondering van 2) belonen de leerlingen aan het einde van de dag, als ze 3 bolletjes behouden hebben. Hier geven ze hun eigen invulling aan. Buiten 1 leerkracht, werkt iedereen met een beloningskaart.

Een groot aandachtspunt binnen het systeem is, dat 40 % van de leerkrachten iedere leerling gelijk behandelt en 60% van de leerkrachten niet. Daarentegen wordt aangegeven dat 80% rekening houdt met kinderen die 'anders' zijn en 20 % helemaal niet. Dit is een item, wat zeker binnen het team besproken zou moeten worden. Naar mijn inziens, erg belangrijk is.

De helft van de leerkrachten merken dat het bolletjessysteem een positieve invloed heeft op het gedrag van kinderen t.o.v. toen we er nog niet mee werkten. De andere helft geeft voornamelijk aan dat ze het niet kunnen vergelijken, omdat ze voor dit systeem nog niet op deze school werkten. Een groot deel geeft aan te zien dat het systeem voor de leerlingen prettig is. Drie leerkrachten zien dat het ook voor sommige leerlingen prettig is, maar voor andere ook tot onprettigheden en frustraties kan leiden.

Wat erg frappant was, dat veel leerkrachten denken dat er een visie achter het bolletjessysteem zit, maar aan hun toelichting te zien, dit niet helemaal klopt. Het merendeel geeft ook aan te weten hoe de collega's omgaan met het systeem, maar naar aanleiding van deze deelvraag kan geconcludeerd worden dat er toch op verschillende manieren rondom dit schoolbreed beloningssysteem wordt gewerkt, ondanks de doorgaande lijn die erin zit!

Deelvraag 2: Hoe ervaren de leerlingen **met** gedragsproblemen het schoolbrede bolletjessysteem?

Uit de vragenlijst van de leerlingen met gedragsproblemen komt duidelijk naar voren dat de leerlingen het bolletjessysteem positief waarderen, kijkend naar hoe het *werkt* in de klas. 85% van deze leerlingen geeft het bolletjessysteem het cijfer 7 of hoger. 15% waardeert het systeem onder de 6. Het hoogste percentage van 36% ligt zelfs bij het cijfer 9.

Op de vraag hoe deze leerlingen zich zelf *voelen* bij dit bolletjessysteem, scoren zij bijna hetzelfde. 85,5% geeft een cijfer van 6 of hoger, 14,3% geeft lager dan het cijfer 6. Opvallend daarbij is dat het hoogste percentage het cijfer 10 heeft gegeven.

Op de vraag wat er moet veranderen aan het systeem om het een cijfer hoger te geven, valt het op dat de leerlingen aangeven dat ze het systeem goed vinden zoals het nu is. Daarentegen komt wel naar voren dat sommige aangeven niet zo lang te hoeven willen doen om een beloning te verdienen. Ze willen ook graag meer beloningen. Opmerkelijk is dat ik kan concluderen dat ze de lat voor zichzelf ook hoog leggen. Ik weet niet of het realistisch is, maar ze geven aan dat ze zich rustig moeten houden, strenger moet worden omgegaan met straf en de bolletjes wegmoeten of dat ze er een hele week mee moeten doen.

Deelvraag 3: Hoe ervaren de leerlingen **zonder** gedragsproblemen het schoolbrede bolletjessysteem?

Uit de vragenlijst van de leerlingen zonder gedragsproblemen komt duidelijk naar voren dat de leerlingen het bolletjessysteem ook positief waarderen, kijkend naar hoe het *werkt* in de klas. Met 86% geven ze het cijfer 6 of hoger, 14% een cijfer beneden de 6. Het hoogste percentage ligt bij het cijfer 8.

Op de vraag hoe deze leerlingen zich zelf *voelen* bij dit bolletjessysteem, scoren zij hoger. Hier zit verschil in t.o.v. de leerlingen met gedragsproblemen. 90,3% van de leerlingen zonder gedragsproblemen geven een cijfer 6 of hoger, 9,7% lager dan het cijfer 6. Dit zijn behoorlijk hoge percentages. Vooral het cijfer 10 werd het vaakst gekozen. Hieruit mag geconcludeerd worden dat de meeste leerlingen over het algemeen erg positief staan tegenover het bolletjessysteem.

Ondanks dat leerlingen aangeven het een goed systeem te vinden, hebben ze nog goede ideeën om toch nog een hoger cijfer te kunnen geven. Er komt naar voren dat deze kinderen ook naar zichzelf kijken. Ze moeten goed werken, alle bolletjes houden. Wat opmerkelijk is dat een aantal leerlingen willen dat er een klassenbeloning wordt ingesteld en meer beloningstijd. Ze willen dat hun juf niet meteen een bolletje weghaalt, maar hun eerst een waarschuwing geeft. Tevens zouden ze graag hun bolletje willen terugverdienen als ze hun best doen.

Kijkend naar de placemat van de kinderen met en zonder gedragsproblemen, kwam door de wondervraag over het 'ideale' bolletjessysteem, interessante zaken naar voren. Opvallend was:

- ❖ Leerlingen hadden veel ideeën over belonen en straffen.
- ❖ Gaven aan graag hun bolletje terug te verdienen.
- ❖ Wilde graag een waarschuwing voordat hun bolletje eraf gaat.
- ❖ Ze moesten goed luisteren en opletten, aardig zijn (voor vrienden)
- ❖ Willen dat ouders op de hoogte gehouden worden.

Onderzoeksvraag: Wat is de ervaring van het schoolbrede beloningssysteem op leerlingen van bs 't Mozaïek, kijkend naar de discrepantie tussen leerlingen met en zonder gedragsproblemen?

Kijkend naar de resultaten vanuit de deelvragen, kan geconcludeerd worden dat de kinderen met en zonder gedragsproblemen goede ervaringen hebben met het schoolbrede beloningssysteem van basisschool 't Mozaïek. De percentages uit het onderzoek tussen kinderen met en zonder gedragsproblemen ligt opvallend dicht en hoog bij elkaar. Dit had ik zelf niet verwacht!

Naar voren komt wel dat de kinderen zonder gedragsproblemen zich nog iets prettiger voelen bij dit systeem dan de kinderen met gedragsproblemen. De kinderen hebben vanuit verschillende invalshoeken laten zien nog goede ideeën te hebben m.b.t. het bolletjessysteem, waardoor het nog beter bij de kinderen zou kunnen aansluiten. Al met al mogen we als school best trots zijn op de resultaten vanuit dit onderzoek!

Aanbevelingen

Het team van basisschool 't Mozaïek beveel ik aan om samen de resultaten van de vragenlijst voor leerkrachten te bespreken. Op een aantal punten zouden de leerkrachten de doorgaande lijn nog beter kunnen wegzetten, zodat het schoolbrede beloningssysteem nog optimaler zou kunnen werken en op elkaar afgestemd is. Hiermee bedoel ik dat de afspraken tussen leerkrachten nog beter op elkaar afgestemd zouden kunnen worden, door met elkaar in gesprek te gaan en elkaars standpunten te bediscussiëren. In grote lijnen zouden de gezamenlijke afspraken schriftelijk op papier kunnen worden gezet.

Tevens raad ik ze aan om te kijken naar de ideeën die vanuit de kinderen zijn gekomen, want er zitten waardevolle meningen bij. Hopelijk wordt hiermee iets gedaan, omdat deze ideeën vanuit 'eigenaarschap' van kinderen gekomen zijn. Mocht ik komend schooljaar vrij geroosterd worden om mijn specialisme te gebruiken binnen onze school, dan zal ik dit onderwerp zelf gaan oppakken en bespreken binnen onze school. Mocht dit niet lukken, dan zorg ik in ieder geval dat de intern begeleider dit onderwerp oppakt komend schooljaar.

Mogelijk vervolgonderzoek

Ontwerpen van een duidelijke visie met betrekking tot het schoolbrede beloningssysteem van basisschool 't Mozaïek.

8. Discussie en reflectie

8.1 Discussie onderzoek

Aanpak

Door persoonlijke omstandigheden heeft het lang geduurd dat ik kwam tot een goede onderzoeksvraag. Ik wist vanaf het begin wel al erg snel het onderwerp van mijn onderzoek: *het schoolbrede beloningsysteem*. Dit in samenspraak met de Intern begeleider en directie van mijn school. Ik wilde een onderwerp kiezen, wat voor de school een meerwaarde zou zijn. Zelf werk ik ook elke dag met dit beloningsysteem en wilde graag weten of dit wel een goed systeem is voor de kinderen met en zonder gedragsproblemen op onze school. Zoals het in de praktijk er vaak aan toe gaat, beginnen leerkrachten met iets, nemen ze dingen van elkaar over, zonder dat er op een doordachte manier of schoolbreed goed over nagedacht is. Zelf had ik ook mijn twijfels rondom dit systeem, dus dat was een aanleiding om tot dit onderzoek te komen.

Het heeft mij enige tijd gekost om te komen tot een goede onderzoeksvraag. Doordat in het begin mijn onderzoeksvraag niet duidelijk was voor mezelf, vond ik het ook moeilijk om vol overgave te gaan werken aan het onderzoek. Met de voorafgaande onderzoeksvraag moest ik een 0-meting hebben, maar dat kon niet, omdat wij op school al 4 jaar met dit systeem werken en er geen gegevens beschikbaar zijn van hoe de kinderen gedragsmatig waren voorafgaande dit systeem. Na opnieuw een gesprek met mijn LOL-begeleidster, kwamen we tot een helder geformuleerde onderzoeksvraag, door eigenlijk een woord te veranderen: *effect* in *ervaring*. Hierdoor kreeg ik een duidelijk beeld voor ogen en werd ik enthousiast om met het onderzoek aan de slag te gaan.

Uitvoerbaarheid

Doordat ik ziek ben geweest, was ik bang dat ik het misschien niet meer zou halen om mijn onderzoek dit schooljaar af te krijgen. Dit voelde als een enorme druk. Vol goede moed heb ik erg hard gewerkt en heeft mijn directie gelukkig medewerking gegeven, zodat ik tijd kreeg om onder schooltijd te mogen werken aan mijn onderzoek. Uiteindelijk is het me gelukt om vanaf februari t/m april mijn onderzoek in de praktijk uit te voeren en deze gegevens te verwerken in de maanden april en mei 2011. Ik heb ervoor gezorgd dat de betrokken mensen genoeg tijd hadden betreffende opdrachten uit te voeren. Mijn LOL-begeleidster had me de tip gegeven het onderzoek klein te houden, ook omdat ik het onderzoek zelf, alleen uitvoer. Door mijn onderzoeksvraag aan te passen, gaf me dit de ruimte om de groepen 3 t/m 8 te gebruiken voor mijn onderzoek. Het was veel werk, om alle gegevens te verzamelen en analyseren, maar achteraf gezien een grote meerwaarde.

Acceptatie

Het onderzoek richtte zich op alle leerkrachten en leerlingen van de groepen 3 t/m 8. Doordat mijn onderzoek breed was opgezet, het aansloot bij de dagelijkse praktijk, was er acceptatie vanuit de leerkrachten en leerlingen om mee te werken aan mijn onderzoek. Mijn LOL-begeleidster stond ook achter mijn onderzoeksvraag. Mijn feedback wat ik van mijn LOL-begeleidster heb gekregen, collega's en vanuit mijn critical friend heb ik als zeer waardevol ervaren. Wat mij zelf erg aan het denken heeft gezet is: kinderen met gedragsproblemen. Niet elke leerkracht denkt of voelt hier hetzelfde bij, ervaren kinderen op hun eigen persoonlijke manier. Bij het maken van de scheiding tussen kinderen met en zonder gedragsproblemen kwam ik er dus niet onderuit dat er een stuk subjectiviteit in blijft zitten, want de leerkrachten gaven zelf aan hoeveel en welke kinderen met gedragsproblemen ze in de klas hebben, waarmee ze werken vanuit zorgniveau 2. Een Intern begeleider zorgt er natuurlijk

voor dat dit proces bewaakt blijft, maar het blijft soms, als er bij een kind nooit onderzoek is gedaan, een subjectieve mening.

Effectiviteit

Ik vond het belangrijk om bij mijn onderzoek zoveel mogelijk participanten te betrekken, zodat het in samenspraak kon worden uitgevoerd. Tevens was het belangrijk dat het onderzoek aansloot bij onze school, de populatie kinderen en niet te vergeten de leerkrachten op de werkvloer, want dat zijn de professionals die elke dag werken met deze kinderen. Nooit eerder is ons schoolbrede beloningsysteem onder de loep genomen, of zijn er concrete afspraken over gemaakt terwijl we hier elke dag mee werken. Mijn onderzoek heeft er aan toe bijgedragen dat we weten wat de ervaringen zijn m.b.t. dit beloningsysteem, van kinderen met en zonder gedragsproblemen en dat we weten hoe leerkrachten dit organiseren en er tegen aan kijken. Op organisatorisch niveau zou er nog wat te halen zijn, om het schoolbrede beloningsysteem te verbeteren. Tevens zou dit systeem nog beter kunnen functioneren, als de ideeën vanuit de kinderen meegenomen werden in dit systeem.

Tevredenheid over de aanpak

Al met al ben ik zeer tevreden over de aanpak van mijn onderzoek, kijkend naar de uitvoering ervan. Mijn leerpunt en aandachtspunt voor de volgende keer is, het formuleren van de juiste onderzoeksvraag. Naar mijn mening ben ik hier te lang in blijven hangen, waardoor mijn onderzoek stagneerde. Hierdoor verdween ook mijn motivatie. Ik begrijp nu ook, waarom ze zeggen dat dit het moeilijkste onderdeel is van onderzoek doen. Zolang je geen goede onderzoeksvraag hebt, kom je niet verder. Ik ben blij zelf het initiatief genomen te hebben om hulp te zoeken, te brainstormen met mijn critical friends en LOL-begeleidster, waardoor mijn onderzoeksvraag uiteindelijk helder werd en ik mijn enthousiasme en onderzoekende houding terugkreeg!

8.2 Reflectie op eigen leerproces.

Dublin Descriptor A: Kennis en inzicht

Dit onderzoek heeft mij nieuwe kennis en inzichten gegeven met betrekking tot het schoolbrede beloningsysteem waarmee wij werken op basisschool 't Mozaïek. Dit systeem hebben we ongeveer 5 jaar geleden schoolbreed opgezet, zonder het vooraf onderzocht te hebben, of met een duidelijke visie. Zelf was ik erg nieuwsgierig naar de doorgaande lijn en of dit systeem welk geschikt was voor kinderen met gedragsproblemen. Zelf ben ik iemand die vooral gewenst gedrag probeer te stimuleren door middel van belonen, de positieve insteek. In de praktijk zag ik wel eens situaties waarbij kinderen met gedragsproblemen hun bolletje kwijtraakten, maar hem dan ook niet meer konden terugverdienen. Dat had het merendeel van het team toentertijd samen besloten. Hier had ik zelf echter mijn bedenkingen bij. Ik denk dat je deze leerlingen moet stimuleren om weer hun best te doen, in plaats van geen nieuwe kans meer op die dag. Zelf heb ik in drie jaar tijd met tussenpozen dezelfde klas gehad, waarin veel kinderen met gedragsproblemen zaten. Ik zag dat dit systeem af en toe kon leiden tot frustraties.

Met die ervaringen ben ik mijn onderzoek gestart. Dit praktijkonderzoek heeft me geholpen om te kijken naar de sterke kanten, maar ook nog zwakke kanten van dit systeem. Ik heb meer kennis vergaart op de manier waarop de leerkrachten omgaan met dit beloningsysteem. Hier zou nog winst te behalen zijn, om het systeem nog optimaler te laten werken binnen onze school.

Ik stond versteld van de resultaten tussen kinderen met en zonder gedragsproblemen. De resultaten lagen erg dicht bij elkaar in de buurt. Dit had ik zelf niet verwacht aan het begin van mijn onderzoek. Ik dacht dat de kinderen met gedragsproblemen, dit systeem veel lager en minder goed zouden beoordelen. Ook had ik niet verwacht dat de kinderen zo positief waren over ons beloningsysteem. Het is erg prettig als school om deze informatie te verkrijgen. Wel heb ik vanuit de kinderen een

heleboel goede ideeën en inzichten verkregen, die ervoor kunnen zorgen dat ons systeem nog beter aansluit bij onze kinderen.

Naast kennis en inzichten met betrekking tot de thematiek van mijn onderzoek, heb ik ook kennis en inzicht opgedaan over het onderzoeken zelf. Vanuit mijn voorafgaande opleiding, de pabo, had ik al ervaring m.b.t. onderzoek doen. Twee jaar op rij heb ik onderzoeken gedaan op meso niveau. Deze onderzoeken deed ik samen met medestudenten. Voor het eerst heb ik met deze opleiding een onderzoek alleen uitgevoerd. Dit vond ik in het begin erg jammer, ik miste iemand waarmee je zaken kon oppakken en delen. Achteraf gezien heb ik heel veel geleerd, door het zelf te doen, maar ook door het inzetten van 'critical friends'. Mijn professionele en onderzoekende houding is behoorlijk uitgebreid en voor mezelf heb ik hierdoor een ontwikkeling op persoonlijk gebied doorgemaakt.

Dublin Descriptor B: Toepassen van kennis en inzicht

Kennis en inzichten die ik tijdens mijn master opleiding 'gedragsspecialist' heb opgedaan, heb ik toegepast tijdens mijn onderzoek. Denkend hierbij aan oplossingsgericht werken, de wondervraag, schaalvragen, eigenaarschap van kinderen, inclusiegedachte en literatuur. Voor mijn onderzoek bestonden er geen bestaande vragenlijsten, waardoor ik ze zelf heb moeten ontwikkelen. Dit kostte tijd, maar uiteindelijk was ik erg tevreden over deze vragenlijsten. De resultaten en inzichten hiervan hebben ertoe bijgedragen dat ik mijn deelvragen kon beantwoorden, om uiteindelijk tot mijn onderzoeksvraag te komen.

Dublin Descriptor C: Oordeelsvorming

Uiteindelijk is mijn onderzoek nog vrij groot geworden. Om een zo objectief mogelijk beeld en resultaten te krijgen, om uiteindelijk tot een oordeelsvorming te komen, had ik ervoor gekozen het onderzoek plaats te laten vinden in de groepen 3 t/m 8. Bij de vragenlijsten heb ik geprobeerd voor het grootste deel met gesloten vragen (of meerkeuze) te werken. Ik kwam er niet onderuit om ook open vragen te formuleren, ter verdieping. Het analyseren en registreren hiervan kostte veel tijd en werk, maar leverde mij wel genoeg informatie op om tot een goed oordeel en conclusies te komen.

Dublin Descriptor D: Communicatie

Communicatie is een groot aspect tijdens het uitvoeren van een onderzoek. Zelf vind ik dit ook een belangrijk aspect. Mijn interactie bestond vooral naar mensen die mee geparticipeerd hebben aan mijn onderzoek. Denkend hierbij aan collega's, leerlingen, intern begeleider en netwerk ib Swalm en Roer, directie, lol begeleidster Mayke Reumkens, critical friends en vervangers.

Vanaf het begin heb ik mijn collega's meegenomen in mijn onderzoek. Ik heb verteld dat in samenspraak met de intern begeleider en de directie was besloten mijn onderzoek te richten op ons schoolbrede beloningssysteem, waarmee we elke dag in de praktijk werken. Dit werd enthousiast ontvangen. Voor mijn onderzoek, kijkende naar vragenlijsten en opdrachten voor de leerlingen, had ik mijn collega's nodig. Ik heb erop gelet dat de tijdsinvestering niet al te groot was, dit is een aandachtspunt op onze school, zodat mijn collega's enthousiast en betrokken bleven. Ik gaf ze genoeg tijd om opdrachten uit te voeren, maar was daarentegen ook heel duidelijk in de datum waarop ze het moesten inleveren. Ik heb op verschillende manieren leerkrachten gestimuleerd, ook vooral persoonlijk, omdat ik vind dat persoonlijke communicatie erg belangrijk en effectief is. Ik heb persoonlijke complimenten geven aan leerkrachten die mij de informatie snel verstrekten, maar uiteindelijk ook mijn dank naar iedereen uitgesproken. Collega's met persoonlijke vragen of opmerkingen heb ik geholpen of een luisterend oor geboden.

Communicatie naar mijn critical friend en Mayke, heb ik als heel waardevol beschouwd. Hierin nam ik zelf initiatief en durfde me kwetsbaar op te stellen. Deze communicatie was van beiden kanten erg open en prettig. Hiervoor wil ik ze nogmaals bedanken.

Dublin Descriptor E: Leervaardigheden

Mijn leerpunten naar aanleiding van dit onderzoek, waren voornamelijk het formuleren van een goede onderzoeksvraag en literatuurstudie doen. Het komen tot een goede onderzoeksvraag heeft mij veel moeite gekost, vond ik best moeilijk. Ik heb geleerd dat het brainstorming- proces over wat je uiteindelijk wilt bereiken, het doel, maar ook wat je wilt en kan onderzoeken, belangrijk is om te achterhalen. Vooral het brainstormen met andere mensen hierover levert waardevolle informatie en meerdere inzichten op.

In eerste instantie vond ik het moeilijk om literatuur te vinden rondom mijn onderwerp: schoolbreed beloningssysteem. Ik dacht dat er hierover best veel literatuur te vinden zou zijn, dat er meerde scholen waren die dit hadden of dat literatuur daarop zou inspelen. Uiteindelijk zat ik in een verkeerde hoek te zoeken. Ik kreeg de tip om mijn literatuurstudie uit te voeren, kijkend naar straffen en belonen. Dit leverde heel veel informatie op, waarna ik moest gaan schiften. Dit nam veel tijd in beslag, maar uiteindelijk werd ik hier steeds handiger in en wist ik de belangrijkste zaken eruit te pikken. Tevens vond ik dit persoonlijk erg interessant, want bepaalde informatie heeft mijn eigen kennis ook weer weten uit te breiden.

Als ik kijk naar mijn positieve eigenschappen, geven de onderstaande begrippen kort en krachtig weer hoe ik mijn onderzoekende houding heb weergegeven:

- Openstaan voor feedback en er zelf om vragen
- Leergierig
- Enthousiast en nieuwsgierig
- Doorzettingsvermogen (kijkende naar persoonlijke omstandigheden)
- Flexibel
- Meerdere bronnen – inzichten raadplegen
- Objectief blijven, ondanks persoonlijke mening en ervaring
- Zelfreflectie, doel voor ogen houden
- Betrokkenheid, andere mensen motiveren.
- Creatief (vragenlijsten)

9. Samenvatting

De belangrijkste vraag waar mijn onderzoek antwoord op gegeven heeft is: *Wat is de ervaring van het schoolbrede beloningssysteem op leerlingen van bs 't Mozaïek, kijkend naar de discrepantie tussen leerlingen met en zonder gedragsproblemen?*

Basisschool 't Mozaïek is een multiculturele basisschool met ongeveer 160 leerlingen, gelegen in de wijk 'Kitskensberg' te Roermond. Deze wijk wordt in moderne termen ook wel een 'aandachtswijk' genoemd. We hebben een schoolbreed beloningssysteem die zichtbaar terug te vinden is in de groepen 1 t/m 8. Het systeem bestaat uit een bolletjessysteem. Elk kind krijgt 3 bolletjes of picto's, bijvoorbeeld in de kleuren rood/oranje/groen. In de groepen 1 en 2 zijn dit 2 bolletjes. Deze bolletjes (picto's) en de naam van het kind zijn zichtbaar op het schoolbord. Houden de kinderen zich niet aan regels en afspraken die gelden op school of in de klas, dan gaat er een bolletje weg bij hun naam. Afspraken over beloningen en straffen zijn *groepsafhankelijk*, want de leerlingen maken hierover zelf afspraken met de desbetreffende leerkracht.

Onder kinderen met gedragsproblemen verstaan wij : problematisch, moeilijk gedrag bij kinderen en jongeren. Gedrag dat opvoeders, leerkrachten, het kind zelf of andere kinderen als vervelend ervaren. Dit kan van *geëxternaliseerde* of *geïnternaliseerde* problematiek zijn. Deze kinderen zijn bekend bij de Intern begeleider op school en zijn vaak al ingebracht in IB- spreekuren of consultaties.

Mijn onderzoek heeft zich vooral gericht op vergelijken, kinderen *met* en *zonder* gedragsproblemen, met als uiteindelijk doel tot een ontwerp onderzoek te komen. De belangrijkste doelgroep waren de kinderen van groep 3 t/m 8. Daarnaast de leerkrachten die werken rondom het systeem, de leerkrachten van groep 1 t/m 8.

Vanuit mijn onderzoek ben ik 3 deelvragen gaan onderzoeken:

- ✚ Hoe organiseren de leerkrachten het schoolbrede bolletjessysteem in hun eigen groep?
- ✚ Hoe ervaren de leerlingen **met** gedragsproblemen het schoolbrede bolletjessysteem?
- ✚ Hoe ervaren de leerlingen **zonder** gedragsproblemen het schoolbrede bolletjessysteem?

Om antwoord op deze deelvragen te krijgen, heb ik vragenlijsten ontworpen, een selectie gemaakt tussen kinderen met en zonder gedragsproblemen d.m.v. een formulier en een opdracht vanuit een placemat bedacht aan de hand van een wondervraag, ofwel oplossingsgericht denken.

Uit de vragenlijst voor de leerkrachten kon ik concluderen dat er organisatorische aspecten zijn die door alle leerkrachten hetzelfde aangepakt worden, zoals het flexibel omgaan met het beloningssysteem. Op bepaalde aspecten bestaat ook nog een discrepantie binnen het schoolbrede beloningssysteem, zoals het visualiseren van het systeem. Geconcludeerd kan worden dat er toch op verschillende manieren rondom dit schoolbreed beloningssysteem wordt gewerkt, ondanks de doorgaande lijn die erin zit.

Kijkend naar de resultaten vanuit de deelvragen, kan geconcludeerd worden dat de kinderen met en zonder gedragsproblemen goede ervaringen hebben met het schoolbrede beloningssysteem van basisschool 't Mozaïek. De percentages uit het onderzoek tussen kinderen met en zonder gedragsproblemen ligt opvallend dicht en hoog bij elkaar. Naar voren komt wel dat de kinderen zonder gedragsproblemen zich nog iets prettiger voelen bij dit systeem dan de kinderen met gedragsproblemen. De kinderen hebben vanuit verschillende invalshoeken laten zien nog goede ideeën te hebben m.b.t. het bolletjessysteem, waardoor het nog beter bij de kinderen zou kunnen aansluiten. Al met al mogen we als school trots zijn op de resultaten vanuit dit onderzoek!

10. Literatuurlijst

Boeken

Jeninga, J. (2004). *Professioneel omgaan met gedragsproblemen*. Baarn: HBuitgevers.

Kallenberg, A.J., Koster, B., Onstenk J., & W. Scheepsma (2007). *Ontwikkeling door onderzoek: een handreiking voor leraren*. Utrecht: ThiemeMeulenhoff.

Harink, F (2006). *Basisprincipes praktijkonderzoek*. Antwerpen- Apeldoorn: Garant.

Heinze, O. (2002). *Een onderzoek uitvoeren & Een onderzoek rapporteren*. Baarn: HBuitgevers.

Golly, A, Sprague, F (2009). *Positive Behavior Support. Goed gedrag kun je leren! Doelmatige strategieën voor in de school*. Giethoorn Ten Brink, Meppel: Pica

Marzano, R.J, Marzano, J.S & Pickering, D.J. (2010) *Pedagogisch handelen & klassenmanagement. Evidence-based strategieën voor iedere leerkracht*. Vlissingen: Bazalt.

Forrer, M & Schouten, E (2009). *Klassenmanagement in de basisschool*. Amersfoort: CPS

Artikelen

Wildeboer, T. & Franke, R. (2006) Waar komt inclusief denken vandaan? Tijdschrift voor inclusief onderwijs, 1-2. (Jaargang is niet bekend.)

Internet

<http://passend-onderwijs.startpagina.nl/>

<http://bs-mozaiek.nl/>

<http://www.moaweb.nl/kenniscentrum/digitaal-woordenboek>

Bijlage 1

Enquête Resultaten digitale vragenlijst leerkrachten

Heb je het schoolbrede 'bolletjessysteem' visueel gemaakt, voor in de klas?

Ja		10 (100 %)
Nee, geef toelichting:		0 (0 %)

Bestaat je 'bolletjessysteem' uit 3 pictogrammen per kind?

Ja		8 (80 %)
Nee, geef toelichting:		2 (20 %)

1: 2.

2: 2 bolletjes, dit is de afspraak bij de kleuterbouw.

Bestaat je 'bolletjessysteem' uit visueel uitziende bolletjes in de kleuren...

Ja		5 (50 %)
Nee, toelichting		5 (50 %)

1: Mijn bolletjessysteem bestaat wel uit 3 pictogrammen, maar niet in de kleuren rood, oranje, groen.

2: rose/paars

3: de pictogrammen zijn vlinders

4: rood en blauw in groep 2 (blauw waarschuwing, rood bolletje weg is strafwerkje)

5: vlindertjes, dit vind ik kindvriendelijker.

Zijn er samen met de leerlingen afspraken gemaakt wanneer er een 'bolletje'...

Ja, samen met de leerlingen.		6 (60 %)
In samenspraak met de leerlingen en regels vanuit de leerkracht.		3 (30 %)
De leerkracht heeft zijn eigen regels hiervoor en bespreekt dit met de leerlingen.		1 (10 %)

Wat is de afspraak als er 1 bolletje van het bord afgehaald wordt?

Waarschuwing		5 (50 %)
Straf, namelijk		3 (30 %)
Iets anders, namelijk		2 (20 %)

Straf, namelijk:

1: 's middags als laatste kiezen tijdens de werkles naar keuze

2: 5 woorden overschrijven met betekenis, uit het woordenschatbakje.

3: 2 x een spellingkaart schrijven

Iets anders, namelijk:

1: De kinderen krijgen eerst een waarschuwing. Hierbij wordt er nog geen bolletje weggehaald. Bij de volgende waarschuwing verliezen de kinderen wel een bolletje. Ze krijgen dan straf en moeten een spellingkaart 2 keer overschrijven.

2: het is een waarschuwing met een consequentie voor het groepje --> dan verdient het groepje geen kruisje op de (spaar)beloningskaart.

Wat is de afspraak als er 2 bolletjes bij hun naam weg zijn?

Waarschuwing		3 (30 %)
Straf, namelijk		7 (70 %)
Iets anders, namelijk		0 (0 %)

Straf, namelijk:

1: 5 Keer een spellingkaart overschrijven

2: 's middags niet kiezen maar een verplicht werkje van de juf

3: 12 woorden overschrijven met betekenis, uit het woordenschatbakje

4: niet kiezen, verplicht werk van leerkracht

5: schrijven in de pauze

6: 2 spellingkaarten overschrijven

7: 5 x een spellingkaart schrijven

Wat is de afspraak als alle bolletjes bij een naam weg zijn?

Straf, namelijk		6 (66.67 %)
Ouders bellen		1 (11.11 %)
Iets anders, namelijk		2 (22.22 %)

n = 9
9

Straf, namelijk:

1: spellingkaart schrijven

2: zie vraag 6, kinderen hebben maar 2 bolletjes

3: 5 spellingkaarten overschrijven

4: iets leuks niet mee doen, bijvoorbeeld tekenen, knutselen, gymles etc.

5: geen kiestaken één week lang.

6: Toelichting ontbreekt

Iets anders, namelijk:

1: Straf, namelijk een keer niet mee naar de gymles en er wordt contact opgenomen met de ouders.

2: ouders bellen & 20 woorden uit het woordenschatbakje

Zijn de straffen door de leerkracht opgelegd of hebben leerlingen dit zelf ...

Leerkracht		4 (40 %)
Leerling		3 (30 %)
Anders, toelichting		3 (30 %)

1: samen besproken

2: leerkracht en leerlingen in samenspraak

3: leerkracht in samenspraak met de leerlingen

Komt het vaak voor dat er kinderen straf krijgen? (gemiddeld)

0-5 leerlingen per week		9 (90 %)
5-10 leerlingen per week		1 (10 %)
Meer dan 10 leerlingen per week		0 (0 %)

Behoudt het merendeel van de klas alle bolletjes?

Ja		10 (100 %)
Nee		0 (0 %)

Beginnen de kinderen elke dag opnieuw met 3 (of ander aantal) bolletjes?

Ja		6 (60 %)
Nee, toelichting		4 (40 %)

1: De kinderen beginnen op maandag met 3 nieuwe bolletjes en krijgen deze de maandag daarop weer terug.

2: Toelichting ontbreekt

3: de bolletjes gelden voor de hele week

4: Ja elke dag opnieuw met 2 bolletjes

Kunnen kinderen hun 'bolletje' terugverdienen als ze goed hun best doen?

Ja		0 (0 %)
Nee		10 (100 %)

Wat is de afspraak in je klas als een kind alle 'bolletjes' aan het einde v...

Ja		8 (80 %)
Nee		2 (20 %)

Is de beloning die het kind krijgt:

Een materiële beloning (bijv. sticker / stempel).		2 (22.22 %)
---	---	-------------

Een activiteitsbeloning (bijv. spelletje, juf/meester meehelpen, eerder stoppen met een werkje).		3 (33.33 %)
Sociale beloning (bijv. knuffel, schouderklop, knipoog, enz)		0 (0 %)
Iets anders, namelijk		4 (44.44 %)

Iets anders, namelijk:

- 1: nvt
- 2: een materiële beloning of een activiteitsbeloning, kinderen mogen zelf hun beloning bedenken en deze voorstellen aan de leerkracht.
- 3: een groepsbeloning. Wanneer alle leerlingen uit het groepje (van 4 kinderen) hun bolletjes hebben krijgen ze een kruisje op hun (spaar)beloningskaart. De beloning als de kaart vol is, is een activiteitenbeloning, die het groepje in samenspraak gekozen heeft.

Werk je met een beloningskaart?

Ja		9 (90 %)
Nee		1 (10 %)

Wordt ieder kind gelijk behandeld bij het beloningssysteem in de klas?

Ja		4 (40 %)
Nee		6 (60 %)

Wordt er in je klas rekening gehouden met kinderen die anders zijn (denkend...

Ja, omdat		8 (80 %)
Nee, omdat		2 (20 %)

Ja omdat:

- 1: aparte beloningskaart op gewenst gedrag in kleine stapjes
- 2: sommige kinderen (met bijvoorbeeld ADHD) meer moeite hebben zich aan de regels te houden dan anderen.
- 3: een kind met een specifiek probleem middels de bolletjes hieraan kunnen werken.
- 4: één leerling het heel moeilijk vindt om zich aan de regels te houden, daarom heeft hij een eigen beloningssysteem. Hij doet wel mee met het klassikale beloningssysteem, maar ik haal bij hem minder snel een bolletje weg. De kinderen weten dit, dit is besproken in de groep
- 5: voor enkele leerlingen het moeilijk is met alle regels en afspraken tegelijk rekening te houden.
- 6: kinderen met gedragsproblemen meer moeite hebben gewenst gedrag vast te houden en daarbij een andere maatstaf gehandhaafd wordt door mij als leerkracht als kinderen zonder gedragsproblemen
- 7: deze kinderen niet altijd het zelfde aan kunnen en volhouden dan andere kinderen.
- 8: het voor een aantal leerlingen niet haalbaar is om met de groepsbeloning mee te doen hebben zij een individuele beloningskaart gericht op hun persoonlijke doelgedrag.

Nee, omdat:

- 1: Toelichting ontbreekt
- 2: Toelichting ontbreekt

Indien je onderscheidt maakt tussen leerlingen, bespreek je dit met je groe...

Ja		10 (100 %)
Nee		0 (0 %)

Zit er in je klassenmap informatie over hoe je omgaat met dit bolletjes sys...

Ja		7 (70 %)
Nee		3 (30 %)

Merk je bij de kinderen een positieve verandering in hun gedrag t.o.v. toen...

Ja		5 (50 %)
Nee		0 (0 %)
Geen idee, omdat		5 (50 %)

Ja:

We hebben wel meer ingezet als het bolletjessysteem.

Geen idee, omdat:

1: het bolletjessysteem al aanwezig was op school toen ik begon met werken.

2: ik toen nog niet op deze school werkte

4: ik op bs 't Mozaiek alleen wél met het systeem gewerkt heb.

5: ik nog niet zolang hier werk

6: ik hier nog niet werkzaam was voor het bolletjessysteem

Hoe ervaren de kinderen over het algemeen dit beloningssysteem?

Prettig		7 (70 %)
Onprettig / frustratie		0 (0 %)
Beiden		3 (30 %)

Worden ouders betrokken bij het 'bolletjessysteem'?

Ja, op welke manier?		10 (100 %)
Nee.		0 (0 %)

Ja, op welke manier:

1: besproken op gesprekken, sommige ouders hebben het thuis ook

2: Wanneer kinderen een bepaalde tijd al hun bolletjes behouden, krijgen ze een complimentenbrief die ze door hun ouders kunnen laten ondertekenen.

3: ze kennen de manier van werken en komen na school vaak kijken hoe het is gegaan. Dan attendeer ik ze op het bolletjessysteem.

4: Ouders worden gebeld wanneer alle 3 de bolletjes weg zijn.

5: informatie over het systeem

6: ouders komen geregeld na school even kijken of hun kind de bolletjes nog heeft en hoe het komt dat er een bolletje af is.

7: Als kinderen 3 bolletjes verliezen worden ouders gebeld. Bij bepaalde leerlingen die veel moeite hebben om 3 bolletjes te houden, worden ouders opgebeld als het hun kind is gelukt (vanuit positieve insteek)

8: info na straf of huiswerk vergeten of niet gemaakt evt, en ze weten ervan

9: met ouders van leerlingen die regelmatig hun bolletjes verliezen wordt (telefonisch) contact opgenomen.

10: Als leerlingen regelmatig 3 bolletjes verliezen dan neem ik telefonisch / persoonlijk contact op met de ouders

Staan de regels en afspraken aan het begin van het schooljaar vast, of kunnen...

Vast		0 (0 %)
Flexibel mee omgaan		10 (100 %)

Ervaar je het werken met een schoolbreed bolletjessysteem als prettig?

Ja, omdat		9 (100 %)
Nee, omdat		0 (0 %)

Ja, omdat:

- 1: een lijn
- 2: kinderen het prettig vinden beloond te worden voor hun positieve gedrag en ook hun best doen om alledrie de bolletjes te behouden.
- 3: je de kinderen daarmee duidelijkheid biedt en zo maak ik dat het nietgewenste gedrag hun eigen probleem is, niet het mijne. Ik geef op het einde van de dag wel aan dat ik verdrietig ben als er meerdere bolletjes weg zijn.
- 4: kinderen weten wat je van ze verwacht en wat ze van jou als leerkracht kunnen verwachten. Tevens wordt het visueel gemaakt, en hoeft je minder verbaal te waarschuwen.
- 5: het een houvast geeft voor de leerlingen, het is erg visueel en dat werkt voor kleuters erg goed. Verder is het gemakkelijk bij te houden en kun je vaak non-verbaal verwijzen naar het systeem,
- 6: dit structuur en duidelijkheid biedt. Wel moet er nog eens gekeken worden naar het verschil tussen kinderen met en zonder gedragsproblemen binnen ons huidige bolletjessysteem.
- 7: het duidelijkheid geeft en positiever werkt dan verbaal en vermanend kinderen ergens op aanspreken
- 8: doorgaandelijn, duidelijkheid voor leerkracht en leerlingen
- 9: leerlingen dan duidelijk weten waar ze aan toe zijn

Vind je het schoolbrede beloningssysteem nodig bij ons op school, kijkend n...

Ja		10 (100 %)
Nee		0 (0 %)

Zit er een visie achter het bolletjessysteem?

Zo ja, welke?		8 (80 %)
Nee.		2 (20 %)

Zo ja, welke?

- 1: Met behulp van het bolletjessysteem kun je kinderen positief gedrag aanleren, zodat ze dit geleidelijk aan ook als vanzelfsprekend gaan zien.
- 2: De kinderen moeten leren hun eigen verantwoording te nemen voor hun gedrag.
- 3: Kinderen worden zelf bewust van hun gedrag en de gevolgen hiervan. Op deze manier ontstaat er sociale controle in de klas, waarin kinderen elkaar kunnen stimuleren.
- 4: duidelijkheid en stabiliteit in elke groep
- 5: visualisatie, structuur en duidelijkheid.
- 6: positiever zijn, en structuur aanbrengen schoolbreed
- 7: Ik weet niet of er een schoolbrede visie achter het bolletjessysteem zit.
- 8: Leerlingen werken voor een beloning. Daarbij zijn ze tevens verantwoordelijk voor de beloning van hun groepsgenoten.

Weet jij als leerkracht hoe de andere klassen omgaan met het schoolbrede bo...

Ja		8 (80 %)
Nee		2 (20 %)

Vind je dat er in het algemeen schoolbrede afspraken gemaakt moeten worden ...

Ja		10 (100%)
Nee		0 (0 %)

Bijlage 2

De wondervraag bij de placemat voor de kinderen is:

‘Morgenvroeg word je wakker en de juf zegt dat jij helemaal zelf mag bepalen hoe het beloningsysteem (ofwel bolletjessysteem) in de klas zou werken. Hoe zou het volgens jou ‘perfect’ werken en eruit zien?’

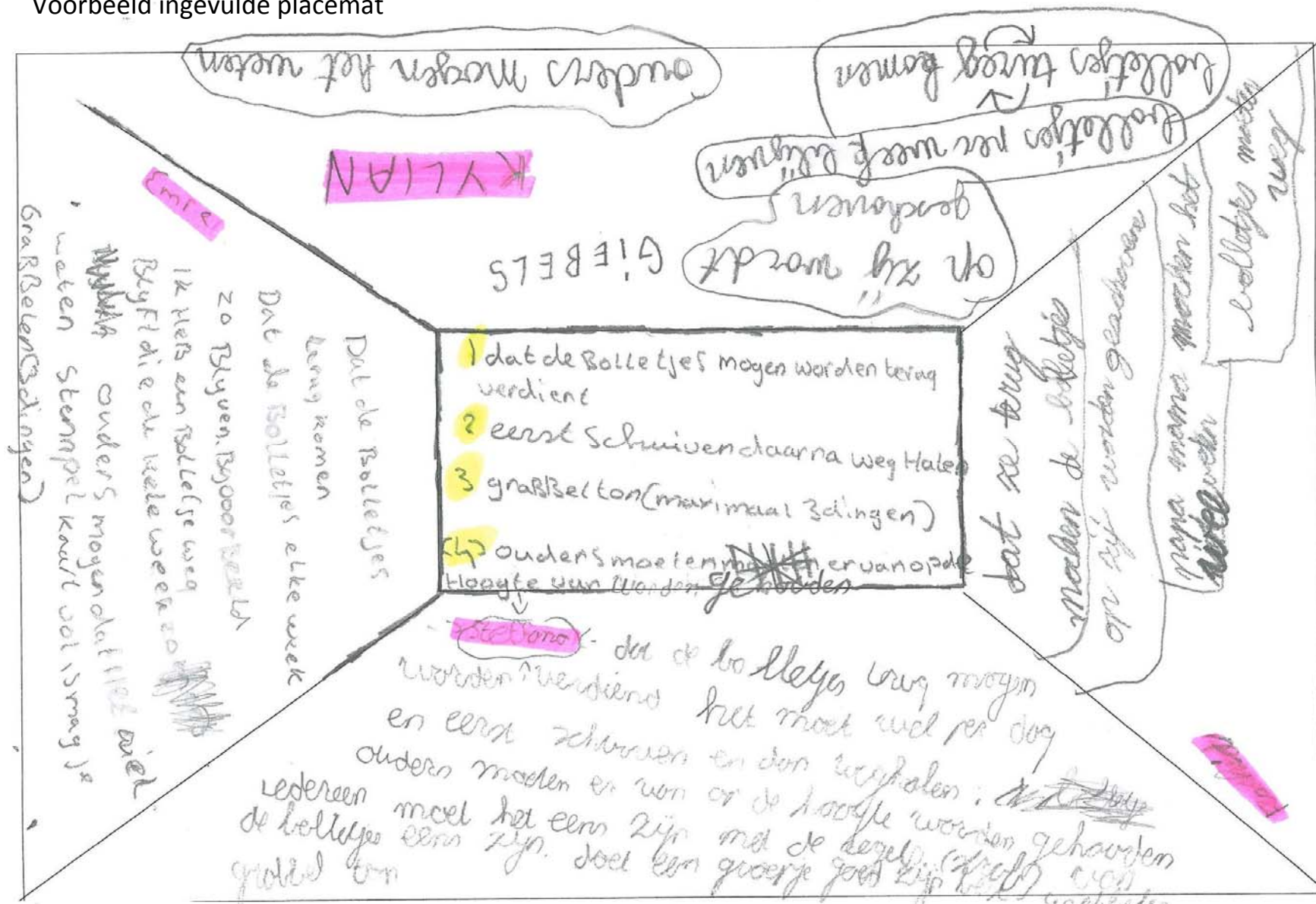
- Laat de kinderen eerst in een buitenste vak opschrijven in steekwoorden of korte zinnen hoe ze dit beloningsysteem gestalte zouden geven.
- Daarna overleggen ze in hun groepje wat ze hebben opgeschreven, wisselen antwoorden uit.
- Dan gaan ze in samenspraak een top 3 maken van dingen die ze het belangrijkste vinden voor een ‘perfect’ beloningsysteem! Dit schrijven ze op in het midden van de placemat.

Vrijdag 8 april kom ik de placemats ophalen. Ben je dan niet op school, aub eerder bij mij inleveren!

Alvast bedankt voor jullie bijdrage en hulp bij mijn onderzoek.

Harriet

Voorbeeld ingevulde placemat

Bijlage 3

Vragenlijst leerlingen. Resultaten vraag 1.

Oranje: Met gedragsproblemen

Groen: Zonder gedragsproblemen

Vraag 1 – cijfer beloningsysteem, hoe werkt het in de klas.

Groep 8:

Cijfer		Totaal	%			Totaal	%
7	I	1	25%		II	2	20%
8	I	1	25%		IIII	5	50%
9	II	2	50%		III	3	30%

Groep 7:

Cijfer		Totaal	%			Totaal	%
0					I	1	10%
1							
2					I	1	10%
3	II	2	33%				
4	I	1	17%		I	1	10%
5	I	1	17%		II	2	20%
6					IIII	4	40%
7					I	1	10%
8	II	2	33%				

Groep 6:

Cijfer		Totaal	%			Totaal	%
7	I	1	12,5%				
8					II	2	33%
9	IIII	4	50%		I	1	17%
10	III	3	37,5%		III	3	50%

Groep 5:

Cijfer		Totaal					
6					II	2	16%
7					I	1	8%
8	I	1	100%		II	2	16%
9					II	2	16%
10					IIIIII	6	44%

Groep 4:

Cijfer

Totaal

4					I	1	8%
5					II	2	17%
6							
7	I	1	50%		III	3	25%
8					IIII	4	34%
9	I	1	50%		I	1	8%
10					I	1	8%

Groep 3:

Cijfer

Totaal

5					I	1	8%
6					I	1	8%
7	I	1	14%		I	1	8%
8	I	1	14%		II	2	16%
9	III	3	44%		IIII	4	35%
10	II	2	28%		III	3	22%

Bijlage 4

Vragenlijst leerlingen. Resultaten vraag 2

Vraag 2 – Je hebt net een cijfer gegeven. Wat zou er voor jou moeten gebeuren / veranderen om bijvoorbeeld 1 cijfer hoger te geven?

Groep 3

Kinderen <u>met</u> gedragsproblemen		Kinderen <u>zonder</u> gedragsproblemen	
Wij moeten rustig opruimen	I	Fluisterstem gebruiken	III
Dat ik mijn bolletje moet houden, me nergens mee bemoei	I	Wisselen met groepjes	I
Alles moet goed zijn bij de klas.	I	Goed bolletjessysteem	III
Vinger opsteken en fluisterstem	I	Ons bolletje houden, vinger opsteken	I
Goed luisteren	I	Ons best doen met het groepje	I
Ik wil dat iedereen snel naar zijn plaats gaat	I	Goed werken	II
Ik wil dat er niet geduwd wordt	I	Alles moet goed zijn bij de klas	I
		Als iedereen stil is in de klas en zijn best doet.	I

Groep 4

Kinderen <u>met</u> gedragsproblemen		Kinderen <u>zonder</u> gedragsproblemen	
Wij moeten proberen ons rustig te houden	I	Dat iedereen goed werkt en alle bolletjes houdt	I
Dat de kids een beloning krijgen als ze zich goed gedragen	I	Als de leraren een beetje aardig zijn en dat ze ook wat streng zijn en heel rustig	I
		We beter ons best doen	I
		Door niet door de klas te praten en als iemand stopt zegt dit doet	II
		Dat de kinderen met fluisterstem werken	I
		Goed werken en niet stout doen	I
		Goed naar de juf luisteren en goed doorwerken	III
		Niet door de klas roepen, en niet lopen	I
		Dat de kinderen meer aan de bolletjes moeten denken	I
		Als de bolletjes niet eraf gaan	I

Groep 5

Kinderen met gedragsproblemen

1 eraf een waarschuwing, 2 eraf is twee keer schrijven, 3 eraf vier keer schrijven, vind ik beter	I		Groene of oranje bolletje eraf een strafkaart en alle bolletjes eraf 2 kaarten	I
			----- (Alles is goed)	IIII
			Minder straf bij rood	I
			Dat we de bolletjes 2 keer laten en dan de bolletjes weer terug krijgen	I
			Als je je huiswerk vergeet, kun je die in de middagpauze gaan halen en kun je alles inhalen	I
			Minder bolletjes eraf en minder straf	I
			Dat de juf niet direct de bolletjes weg gaat doen	I
			Als wij de groene en de gele eraf hebben wij een waarschuwing krijgen en rode eraf 3 x schrijven	I

Groep 6

Kinderen met gedragsproblemen

Meer beloningen	I		1 bolletje eraf straf, 2 bolletjes eraf straf en 3 bolletjes eraf binnen blijven	I
Gewoon een beetje strenger zijn voor jezelf, zoals bij straf schrijven	I		----- (alles is goed)	III
Dat het strafwerk niet wordt verdubbeld als je het niet geschreven hebt, vergeet na school	I		Bij het eerste bolletje eraf geen straf, meer dingen mogen doen bij een beloning	I
Dat we bij 7 smileys een beloning mogen ipv 10 smileys en bij het eerste bolletje verliezen geen straf krijgen	I		Als je goed gaat werken kun je je bolletjes terugverdienen	I
----- (alles is goed)	III			
Niet bij 10 smileys een beloning maar bij 5 want een paar kinderen krijgen heel vaak een bolletje weg en is niet leuk	I			

Groep 7

Kinderen met gedragsproblemen

De bolletjes weg of een week je bolletjes houden	I		Als beloning een uur naar de kooi gaan voetballen	I
Strenger	I		Geen bolletjes en strengere straffen (en als je wipt stoel weg)	I
Geen bolletjes meer	I		Dat het niet zo druk is en strengere straffen	I
Niet zo lang hoeven doen om smileys te verdienen (minder hokjes op de beloningskaart)	II		Het moet rustiger en niet snel op elkaar reageren	I
Dat iedereen (ook ik) wat rustiger gaat doen	I		Straffen erger, leuke beloningen, niet twifelen als er een bolletje vanaf moet	I
			Niet te streng en niet te lief zijn, gewoon normaal	I
			Bolletje terugverdienen als het goed gaat	I
			Dat we heel goed moeten werken	I
			Er zou een betere straf moeten komen	I
			Weer een stempelkaart krijgen (bij 3 bolletjes een stempel)	I

Groep 8

Kinderen met gedragsproblemen

Iets strenger zijn met het straf geven, maar bijv. niet sneller straffen.			Dat er met 1 of 2 waarschuwingen een bolletje weg gaat en dat het beloningstelsel verandert	
Het is eigenlijk wel goed, maar er zijn kinderen die zich niet aan de afspraak houden en dan vind ik van het is oke, als de juf maar oplet			1x huiswerk vergeten is waarschuwing. En een klassenbeloning	
Leukere en langere beloningen			Bijv. 4 weken alle bloemetjes, 30 min iets voor jezelf doen	
Als je een week 3 bolletjes volhoudt, dan mag je als je eerder klaar bent met je werk iets voor jezelf doen. Hele klas aan het einde van de week alle bolletjes, krijg je een klassenbeloning.			Wat er ontbreekt, is een klassenbeloning.	
			Minder waarschuwingen geven dan weten ze voor de volgende keer dat ze het niet meer moeten doen	
			Meer beloningstijd, iets leukers met de klas doen.	III
			4 bolletjes in totaal. 1 ^e eraf is waarschuwing, 2 ^e eraf is 2x spellingkaart overschrijven, dan 6x en dan 8 x. 1 week is beloning van 15 min. of 2 weken 30 min.	

Bijlage 5

Vragenlijst leerlingen. Resultaten vraag 3.

Vraag 3 – Hoe voel jij je bij dit beloningssysteem?

Groep 8:

Cijfer		Totaal					
7	I	1	25%		I	1	11%
8	I	1	25%		IIIIII	6	67%
9	II	2	50%		II	2	22%

Groep 7:

Cijfer		Totaal					
0					I	1	10%
1	I	1	17%				
2							
3							
4							
5	I	1	17%		IIII	4	40%
06	I	1	17%		I	1	10%
7	II	2	32%		I	1	10%
8					I	1	10%
9					II	2	20%
10	I	1	17%				

Groep 6:

Cijfer		Totaal					
4	I	1	12,5%				
5							
6							
7	I	1	12,5%				
8	II	2	25%				
9	II	2	25%		III	3	50%
10	II	2	25%		III	3	50%

Groep 5:

Cijfer	Totaal						
6					II	2	15%
7					III	3	23%
8					II	2	15%
9	I	1	100%		II	2	15%
10					IIII	4	32%

Groep 4:

Cijfer	Totaal						
5					I	1	8%
6							
7					I	1	8%
8							
9					I	1	8%
10	II	2	100%		IIIIIIII	9	76%

Groep 3:

Cijfer	Totaal						
5	I	1	14%				
6					I	1	8%
7					III	3	24%
8							
9	I	1	14%				
10	IIII	5	72%		IIIIIIII	8	67%

Bijlage 6

Vragen over het beloningsysteem die we in elke klas hebben op school.

Groep:

Naam:

1) Als jij ons beloningsysteem een cijfer moet geven van hoe jij vindt dat het werkt in de klas, wat voor cijfer zou jij het geven? Zet een rondje!

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2) Je hebt net een cijfer gegeven. Wat zou er voor jou moeten gebeuren / veranderen om bijvoorbeeld 1 cijfer hoger te geven? (bijv. van 7 naar 8?)
Schrijf op de lijntjes!

.....

.....

3) Hoe voel jij je zelf bij dit beloningsysteem? 0 = verdrietig 10 = blij

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Voorbeeld ingevuld:

Vragen over het beloningsysteem die we in elke klas hebben op school.

Groep: 8

Naam: Bahar

1) Als jij ons beloningsysteem een cijfer moet geven van hoe jij vindt dat het werkt in de klas, wat voor cijfer zou jij het geven? Zet een rondje!

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

2) Je hebt net een cijfer gegeven. Wat zou er voor jou moeten gebeuren / veranderen om bijvoorbeeld 1 cijfer hoger te geven? (bijv. van 7 naar 8?)
Schrijf op de lijntjes!

Als je een week 3 collega's volhoudt, dan mag je als je eerder klaar bent met je werk iets voor jezelf doen. En als de hele klas aan het einde van de week alle collega's heeft, krijg je een klasrenobruin.

3) Hoe voel jij je zelf bij dit beloningsysteem? 0 = verdrietig 10 = blij

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Bijlage 7

[illegible]

Leerjaar	Naam leerling	Leerlinggewicht	Zorgniveau:	Zorggebied: (taal/lezen/TVK/spelling Rekenen/gedrag/plus leerling, etc.)	ZAT	BCO	Extra zorg binnen school RT/AB/logopedie/ Onderzoek/aanvraag AB of rugzak/etc Geef aan welk soort rugzak.	Extra zorg buiten school: Jeugdzorg, AMW, logopedie, ergotherapie etc	Gedoubleerd	Groep overgeslagen	Eigen leerlijn (achterstand)	Eigen leerlijn (voorsprong)	Evaluatie van extra zorg: ja of nee.	Resultaten extra zorg naar verwachting -- - + ++	Uitgestroomd naar: SBO/SO cluster x	Extra zorg afgesloten	Geboortedatum
-	K		3	Leren bovengemiddel d Gedrag - Soc-emotioneel	/	x	Protocol meer- hoogbehaafdheid Ib-spreekuur	Intelligentie- onderzoek	/	/	/	rekenen	nee	+	/	nee	17-10- 1999
-	S		2	Gedrag (agressie)	/	/	Ib-spreekuur Gedragsspecialist – boekje agressie behandelen.	/	/	/	/	Nee, wel uitdage nde opdrach ten	Tusse ntijds Iln. journa al	?	/	nee	26-11- 1999
-	I		2	Gedrag Leren – begr. lezen, rekenen	/	/	Ib-spreekuur 1 x per week gesprek ouders. Verlengde instructie	/	ja	/	/	/	journa al	-/+	/	nee	04-03- 1999
-	C		2	Gedrag Leren bovengemiddel d	/	/	Protocol meer- hoogbehaafdheid Ib-spreekuur	/	/	/	/	rekenen	nee	+	/	nee	30-11- 1999
-	R		2	Gedrag Leren –spelling, begr lezen, rekenen	/	/	SVIB Ib-spreekuur Verlengde instructie	/	/	/	/	/	nee	+	/	nee	04-10- 1999
-	S		2	Gedrag – (faalangst)	/	/	Persoonlijke gesprekken, kleine doelen stellen en uitvoeren	/	/	/	/	/	nee	?	/	nee	01-07- 1999

Leerjaar	Naam leerling	Leerlinggewicht	Zorgniveau:	Zorggebied: (taal/lezen/TVK/spelling Rekenen/gedrag/plus leerling, etc.)	ZAT	BCO	Extra zorg binnen school RT/AB/logopedie/ Onderzoek/aanvraag AB of rugzak/etc Geef aan welk soort rugzak.	Extra zorg buiten school: Jeugdzorg, AMW, logopedie, ergotherapie etc	Gedoubleerd	Groep overgeslagen	Eigen leerlijn (achterstand)	Eigen leerlijn (voorsprong)	Evaluatie van extra zorg: ja of nee.	Resultaten extra zorg naar verwachting -- - + ++	Uitgestroomd naar: SBO/SO cluster x	Extra zorg afgesloten	Geboortedatum
-	Z		2	Werkhouding	x		Beertjesmethode						Ja	-			
-	I		3	Gedrag, ADHD	x	x	Extra beloningssysteem	Bureau Jeugdzorg Rubicon: AIG, bureau van Roosmalen	x				Ja	+			
-	A		3	Gedrag	x	x	HGPD	Rubicon	x				Ja	++			
-	D		2	Gedrag - NLD			Onderzoek gedragsspecialist is afgerond Huiswerkschema						Ja	++			
-	C		2	Samenwerken	X		Gesprekken	Bureau Jeugdzorg									
-	D		2	Zeer introverte leerling		X	Consultatie is volgende maand		x								
-	S		2	Gedrag			Oplossingsgerichte gesprekken										
-	M		3	Gedrag; Verlatingsangst bij moeder			Psycholoog	Vrij: Praktijk klinische psychologie									

Leerjaar	Naam leerling	Leerlinggewicht	Zorgniveau:	Zorggebied: (taal/lezen/TVK/spelling Rekenen/gedrag/plus leerling, etc.)	ZAT	BCO	Extra zorg binnen school RT/AB/logopedie/ Onderzoek/aanvraag AB of rugzak/etc Geef aan welk soort rugzak.	Extra zorg buiten school: Jeugdzorg, AMW, logopedie, ergotherapie etc	Gedoubleerd	Groep overgeslagen	Eigen leerlijn (achterstand)	Eigen leerlijn (voorsprong)	Evaluatie van extra zorg: ja of nee.	Resultaten extra zorg naar verwachting -- - + ++	Uitgestroomd naar: SBO/SO cluster x	Extra zorg afgesloten	Geboortedatum
-	E		4	Spelling Schrijven Rekenen Faalangst, onzekerheid, perfectionisme, zelfvertrouwen			Logopedie Ergotherapie	RIAGG	-	-	-	-	Ja	+	-	log ope die	9-1- 2001

Leerjaar	Naam leerling	Leerlinggewicht	Zorgniveau:	Zorggebied: (taal/lezen/TVK/spelling Rekenen/gedrag/plus leerling, etc.)	ZAT	BCO	Extra zorg binnen school RT/AB/logopedie/ Onderzoek/aanvraag AB of rugzak/etc Geef aan welk soort rugzak.	Extra zorg buiten school: Jeugdzorg, AMW, logopedie, ergotherapie etc	Gedoubleerd	Groep overgeslagen	Eigen leerlijn (achterstand)	Eigen leerlijn (voorsprong)	Evaluatie van extra zorg: ja of nee.	Resultaten extra zorg naar verwachting -- - + ++	Uitgestroomd naar: SBO/SO cluster x	Extra zorg afgesloten	Geboortedatum
-	J		3	Rekenen taal lezen begrijpend lezen / gedrag		X	Onderzoek BCO		X					Gedrag + Leren -+			27-10- 2001
-	C		3	Woordenschat / gedrag		X	Onderzoek RIAGG		X					Gedrag+ Leren ++			22-7- 2001

[illegible]

Team coachen naar aanleiding meesterstuk bolletjessysteem

Agenda voor schooljaar 2011 / 2012

Week 35 augustus	Presentatie aan team (met directie overlegd)
September	In bouwoverleg de opdracht: • Wat gaan we doen met de adviezen vanuit de kinderen? • Aandachtspunten doorgaande lijn bespreken en overleggen welke aanpassingen gedaan kunnen worden.
Oktober	Teamvergadering • Agendapunt: bolletjessysteem. Bevindingen vanuit bouw overleggen bespreken in het team / discussie. • Gezamenlijke afspraken maken.
Oktober / november	Harriet gaat de afspraken van het bolletjessysteem op papier uitwerken, zodat er binnen onze school beleid is op ons bolletjessysteem en een zo goed mogelijke doorgaande lijn.